

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
кафедра географії та туризму

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

Аналіз попиту на туристичні об'єкти Закарпаття серед мешканців
Батівської територіальної громади (Берегівський район)

Лійвої Евелін-Ержебет Едуардівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма 242 Туризм

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 10 / 27 жовтня 2021 року

Науковий керівник: **БЕРГХАУЕР ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

к.г.н., доцент

Завідувач кафедри географії та туризму: **МОЛНАР ЙОСИП ЙОЖЕФОВИЧ**

к.г.н., доцент

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2022 року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

кафедра географії та туризму

Кваліфікаційна робота

**АНАЛІЗ ПОПИТУ НА ТУРИСТИЧНІ ОБ’ЄКТИ ЗАКАРПАТТЯ
СЕРЕД МЕШКАНЦІВ БАТІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
(БЕРЕГІВСЬКИЙ РАЙОН)**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Лійвої Евелін-Ержебет Едуардівна

Освітня програма 242 Туризм

Науковий керівник: **БЕРГХАУЕР ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

к.г.н., доцент

Рецензент: **ШАШ ЕНИКИ ЛЮДВИКІВНА**

PhD, доцент

Берегове

2022

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Földtudományi és Turizmus Tanszék

**KÁRPÁTALJA IDEGENFORGALMI VONZERŐINEK
KERESLETELEMZÉSE A BÁTÝÚI KISTÉRSÉG (BEREGSZÁSZI
JÁRÁS) LAKOSAINAK KÖRÉBEN**

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Lévai Evelin Erzsébet

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 242 Turizmus

Témavezető: Dr. Berghauer Sándor

PhD, docens

Recenzens: Dr. Sass Enikő

PhD, docens

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. РОЗДІЛ ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БАТІВСЬКОЇ ОТГ	7
1.1. Про процес децентралізації в Україні	7
1.2. Географічне положення та населення пункти ОТГ	9
2. РОЗДІЛ ОСОБЛИВОСТІ ТУРИЗМУ ЗАКАРПАТТЯ	14
2.1. Показники туристичного попиту Закарпаття	14
2.2. Основні елементи туристичної пропозиції Закарпаття	17
3. РОЗДІЛ МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ	19
3.1. Характеристика критеріїв дослідження	19
3.2. Створення вибірки	21
4. РОЗДІЛ ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	24
4.1. Дані відносно тенденцій туристичного попиту	24
4.2. Дані відносно рівня обізнаності серед туристичних атракцій Закарпаття	31
5. РОЗДІЛ. ПЛАН ТУРУ ДЛЯ МЕШКАНЦІВ БАТІВСЬКОЇ ОТГ	38
ПІДСУМКИ	42
ВИСНОВКИ	43
РЕЗЮМЕ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ І ТАБЛИЦЬ	48
ДЕКЛАРАЦІЯ	49
ПОДЯКА	50
ДОДАТКИ	51

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
1. A BÁTYYUI KISTÉRSÉG ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE	7
1.1. Az ukrajnai decentralizációs folyamatról.....	7
1.2. A kistérség földrajzi fekvése, települései	9
2. KÁRPÁTALJA TURIZMUSÁNAK SAJÁTOSSÁGAI.....	14
2.1. Kárpátalja turizmusának keresleti mutatója	14
2.2. Kárpátalja turizmusának kínálati elemei	17
3. KUTATÁS MÓDSZERTANA	19
3.1. A kutatás szempontrendszerének ismertetése	19
3.2. Mintavételezés.....	21
4. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA.....	24
4.1. A keresleti tendenciákkal kapcsolatos adatok.....	24
4.2. A kárpátaljai idegenforgalmi vonzerők ismeretével kapcsolatos adatok.....	31
5. FEJEZET. A BÁTYYUI KISTÉRSÉG LAKOSAINAK VÁLASZAI ALAPJÁN ÖSSZEÁLLÍTOTT ÚTVONALTERV.....	38
KÖVETKEZTETÉSEK	42
ÖSSZEFOGLALÁS.....	43
UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÁS (РЕЗЮМЕ).....	44
FELHASZNÁLT IRODALOM	45
ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	48
NYILATKOZAT	49
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	50
MELLÉKLET	51

BEVEZETÉS

Napjainkban a turizmus egyre nagyobb szerepet tölt be mind az emberek életében, mind pedig teljes régiók vagy országok gazdasági szerkezetében. Ez részben Kárpátalján is érvényesül.

Megyénk jelentős természeti és kulturális turisztikai erőforrásokkal rendelkezik, viszont ezek nincsenek kellőképpen hasznosítva, illetve reklámozva se az emberek felé, ennek következtében sokan nem ismerik vidékünk sokszínű turisztikai nevezetességeit.

A koronavírus járvány megfékezésére irányuló korlátozó tevékenységek természetesen érintették a turisztikai célú utazásokat is. Ez már csak tetézte a 2014-ben kirobbant katonai konfliktus által okozott károkat, ugyanis a külföldi turistaérkezések a nullára csökkentek, így egyértelműen a belföldi turizmus dominál Kárpátalján, igaz főleg az ország más megyéiből érkezők révén.

Elég gyakran tapasztaljuk mind a szűkebb, úgy a tágabb környezetünkben, hogy a kárpátaljai lakosok kellőképpen nem ismerik vidékünk idegenforgalmi attrakciót, lehetőségeit, vagy ha igen, akkor csak nagyon felületesen. Az adott jelenség vizsgálatára irányul kutatásunk, amely során szeretnénk felmérni egy nemrég alakult fiatal kárpátaljai magyar többségű kistérség lakosságának ismeretét, hozzáállását Kárpátalja idegenforgalmi vonzerőéhez, továbbá a kárpátaljai turisztikai célú utazásokkal kapcsolatos tendenciákat. Az adott kutatást egy reprezentatív mintavételen alapuló kérdőíves felméréssel valósulna meg.

A munkámban szeretném ismertetni azt, hogy a bátyúi kistérség lakossága mennyire tájékozódott a kárpátaljai idegenforgalmi vonzerőkkel kapcsolatosan. A vizsgál érdekében kérdőíves felmérést készítettem, melynek kitöltését követően elemzésre kerül sor.

A kutatás fő célja – meghatározni a bátyúi kistérség lakosságának keresleti tendenciáit a kárpátaljai idegenforgalmi utazásaik során.

Ezt a célkitűzést ugyanakkor több részegységre is bonthatjuk, melyek a következők:

- a vizsgálati terület társadalmi-gazdasági jellemzése;
- a reprezentatív minta kialakítása;
- a vizsgálat alapját képező kérdőív összeállítása;
- a mintavételezés lebonyolítása, adatok rögzítése, elemzése, következtetések levonása.

1. FEJEZET. A BÁTUYI KISTÉRSÉG ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

1.1. Az ukrajnai decentralizációs folyamatról

Ukrajna függetlenségének kikiáltását követően (1991), Kárpátalja közigazgatási felosztása jelentősen nem változott. A „Méltóság Forradalmát” követően (2014) azonban az új kormány elkötelezte magát a decentralizációra irányuló adminisztratív reform végrehajtása mellett, így a szovjet időszakból örökölt közigazgatási rendszer modernizálása mellett is. 2014 áprilisában a kormány elfogadta. A helyi önkormányzat és a hatóság területi szerveződése reformjának koncepcióját, azonban ennek végrehajtása lassan indult be és csak 2020-ra fejeződött be (Babak, 2019).

A kárpátaljai kistérségek kialakításának tervét először 2015-ben dolgozta ki közösen a Kárpátaljai Megyei Tanács Várostervezési és Regionális Igazgatósága, a Kárpátaljai Városok Szövetsége és a Megyei Reformok Irodája, amely 51 kistérség kialakítását javasolta. 2019 júniusában 50-re, augusztusába 54-re módosították ezek számát. Végül a képviselők javaslatait figyelembe véve, 2019. szeptember 26-án a Kárpátaljai Megyei Tanács elfogadta Kárpátalja kistérségei kialakításának perspektivikus tervét, amely 60 kistérség létrehozását irányozta elő. A tervezetet 2019. október 18-án nyújtották be Ukrajna Miniszteri Kabinetének, akik azonban visszaküldték a tervet azzal a javaslattal, hogy csökkentsék a kistérségek számát 52-re és vegyék ki a tervezetből a Kölcsényi, Iványi, Bercsényifalva-Kisbereznai, Alsószinevéri, Alsókaraszlói, Szürtei, Felsődomonyai és Hársfalvai kistérségek alakításának tervét. Azonban ezeket a változtatásokat a megyei tanács nem szavazta meg, sőt a Felsődomonyai és az Alsókaraszlói kistérségekben 2019. december 22-én már az első választásokat is megtartották az újonnan létrejött kistérségek képviselőtestületeibe (Kárpátalja Várostervezési és Építészeti Igazgatósága, 2019).

Egészen 2020-ig Kárpátalja megyében a járások száma 13 volt, a járásokkal azonos hierarchiaszinten lévő megyei alárendeltségű városok száma pedig 5. A szovjet időszakban két város kapta meg ezt a státuszt (Ungvár és Munkács), a rendszerváltást követően további 3 – Huszt (1998. február 3.), Beregszász (2001. május 17.) és Csap (2003. május 15.) (Ukrajna Miniszteri Kabinete, 1998; Molnár D. I., 2021). A járásoknál alacsonyabb hierarchiaszinten helyezkedtek el a tanácsok, melyek egy vagy több települést foglaltak magukba. Attól függően, hogy város, városi típusú település vagy falu köré szerveződött a tanács, városi, városi típusú

települési vagy községi tanácsnak nevezték az adott település együttest. Így a Beregszászi Városi Tanácshoz tartozott Beregszász város és Tasnád falu, vagy a Kisdobronyi Községi Tanácshoz tartoztak Kisdobrony és Dimicső falvak. 2019-ben Kárpátalja 608 települését 11 városi, 19 városi típusú települési és 307 falusi tanács fogta össze (Molnár D. I., 2021).

Kárpátalja 13 járása helyén 6 járás (Ungvári, Munkácsi, Beregszászi, Huszti, Técsői és Rahói járás) alakult meg, míg a korábbi 337 helyi önkormányzat 64 kistérségbe szerveződött át. (hodinkaintezet.uz.ua). A Beregszászi járás a legkisebb az újonnan megalakított járasok közül, területe 1457 km², lakossága 208 420 fő. A járáshoz hozzácsatolták az egykori Nagyszőlősi járást, illetve az egykori Ilosvai járásból a Beregkövesdi kistérség településeit (Beregkövesd, Beregkisfalud, Medence, Árdánháza, Nyíresújfalud, Beregpálfalva, Falucska és Komlós), a Munkácsi járási Barkaszo és Szernye csatlakoztak a Bányai kistérséghez, így szintén a Beregszászi járáshoz kerültek. A járásban 2 város (Beregszász és Nagyszőlős), 3 városi típusú település (Tiszaújlak, Bányu és Királyháza) és 100 falu található 10 kistérségbe szerveződve. A legtöbb magyar többségű kistérség, szám szerint 7, a Beregszászi járás területén található. A legnépesebb magyar közösséggel a Beregszászi kistérség rendelkezik: a több mint 30 ezer fő a kárpátaljai magyarság 20,8%-át jelenti. A kistérségen belül a magyarok aránya 64,7% (Molnár D. I., 2021).

1.ábra. A bányai Kistérség elhelyezkedése

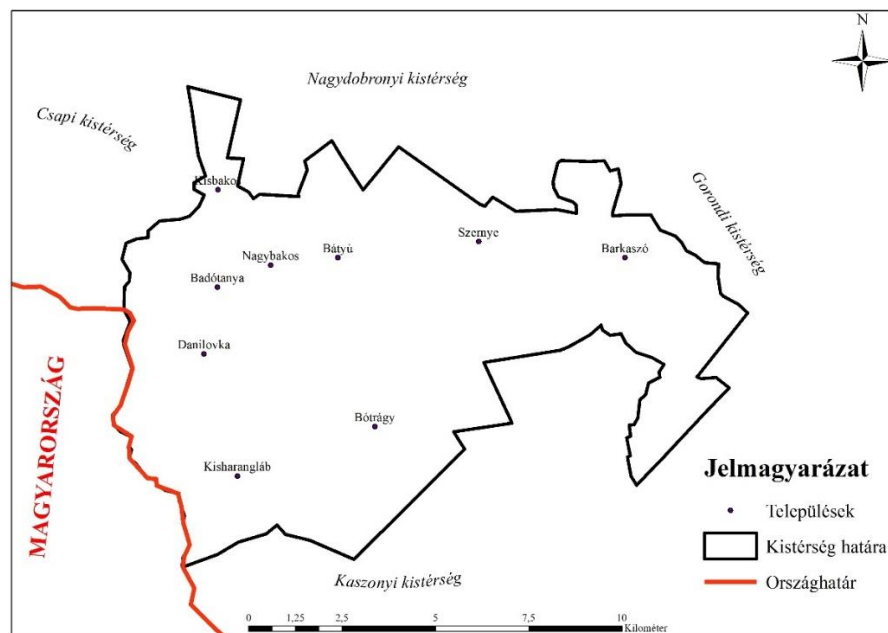
Forrás: <https://karpathir.com>

A magyar lakosság részaránya a járasokban és a településegységekből létrejövő kistérségekben (hromádákban) is csökkent. A decentralizációs reform következtében megszűnt

az egyetlen magyar többségű járás Ukrajnában (KMKSZ, 2020). Bár továbbra is van Beregszász központú járás, a decentralizáció következtében kialakított közigazgatási egységek (járási és kistérségi szinten egyaránt) hátrányosan érintik a kárpátaljai magyarságot. A magyar etnikai és nyelvterület több közigazgatási egységre tagolása, illetve a többségében ukránok által lakott településekkel való összezsugorítás akadályozza a magyar közösség érdekérvényesítő tevékenységét (Csernicskó I. et.al., 2021).

1.2. A kistérség földrajzi fekvése, települései

A Bátyúi Kistérség a Beregszászi járásban található meg. Típusát tekintve nagyközség, és négy egyesült önkormányzatot foglal magába, nyolc település (Badótanya, Barkaszó, Bótrágy, Danilovka, Kisbakos, Kisharangláb, Nagybakos, Szernye), valamint egy nagyközség (Bátyú) tartozik hozzá. Területe 118,6 km², a 2001-es népszámlálása adatai alapján lakosságának száma 12160 fő. A magyar anyanyelvűek aránya (2001) a legmagasabb Szernyén és Barkaszón volt (<https://hodinkaintezet.uz.ua/decentralizacio-karpataljan/>).

2.ábra. A bátyúi kistérség településeinek elhelyezkedése

Forrás: saját szerkesztés

A bátyúi kistérséghez tartozó települések rövid jellemzése:

Badótanya

1932-ben az egykori Huszti és az Ökörmezői járások területéről származó nyolc család hozta létre a Badó-1 tanyát, majd 1935-ben két km távolságra alakult meg a Badó-2 (más nevén „Dubki”) tanya. Ortodox temploma a közelmúltban épült (Szuprunenko O., 2013).

Barkaszó

Nevének magyarázata: „Barkaszó... 1312: Burkuzlou, Barkazow (...) a magyar berek 'liget'vés aszó 'szárazpatak', időszakos vízfolyás főnevének az összetétele. Az ukrán Barkaszove, 'Barkaszó' a magyarból való”. (Lehoczky T., 1881-1882). Munkácstól kb. 25 km-re délnyugati irányban helyezkedik el. A falu teljes területe síkságon helyezkedik el, ennek következtében a szelek zavartalanul haladnak át a településen. A falu egyes területei igen mélyen helyezkednek el, ezért gyakoriak a belvízi problémák. A XVIII. század végén a településen belül több kisebb mocsár volt fellelhető. Az 1872-1785-ös Bereg vármegye katonai leírásból megtudhatjuk, hogy milyen is lehetett az akkori barkaszó területe. Sűrű erdő vette körül, a falu közelében ingoványos rét volt, amely sosem száradt ki teljesen. A szomszédos településekre vezető utak, többségében mocsarokon keresztül vezettek át. Szernyére egy híd vezetett át a mocsáron. Egyedül Gutra vezetett mindig járható út, amely sűrű erdőn keresztül vágott át (Pójt J., 1994)

Bótrágy

A települést átszeli a Szernye-kanális, a község határában folyik a Csaronda patak. A faluban található két mesterségesen kialakított tó, és szintén itt található az egykoron rendkívül gazdag állatvilággal rendelkező Mosnó-tó.

A helyi, kétnyelvű (magyar-ukrán) általános iskolában 210 gyerek tanul, az óvodába három csoportban 51 gyerek jár, melynek csoporton belüli eloszlása: kiscsoport – 16 gyermek, középső csoport – 20 gyermek és nagycsoport – 15 gyermek. Orvosi rendelő, posta helyben, a könyvtár állománya 6529 darab, melyből 6455 könyv, 65 folyóirat és 9 CD teszi ki. A könyvtár rendelkezik három számítógéppel és egy nyomtatóval. A Márai-program keretén belül jut a könyvtár könyvekhez, melyet megpályáznak mindig, tehát nagy segítség számukra e lehetőség. (Bótrágyi könyvtár adattára, 2021).

Színháza 375 férőhellyel rendelkezik, amely ritkaság a környéken. A 90-es években működő helyiségen számtalan előadás zajlott, illetve filmvetítések is voltak, ámde azóta sajnálatos módon zárva van, olyannyira, hogy sokan létezéséről sem tudnak. Teljes körű felújításra szorulna a teljes színpad, illetve nézőtér, viszont tőke hiányában sajnos erre nincsen lehetőség, így évről évre romlik az állapota az egyébként igen csak nagy helyiségnek, mely akár kultúr központtá is válhatna.

A település érdekes építészeti értéke az a díszes bástyatoronnyal rendelkező földszintes épület (urasági udvarház), mely szintén a Lónyai család tulajdonát képezte. Bótrágy másik szélén állt egykor a Füzesséry család udvarháza. Ezt azonban az ezredfordulón, pontosabban 2003-ban elbontották. Emlékét csak az udvarház megmaradt parkja őrzi, melyet ma Kiserdőnek neveznek

Bátyú (városi jellegű település)

Nevét először 1205-ben említik az okiratok, melynek eredetére nézve nem létezik bizonyított elmélet. Az egyik feltevés szerint itt pihent meg Batu-kán, és innen ered a falu neve. A másik szerint a települést a folyó gyakran elöntötte, ezért nagy volt a sár, és innen kapta a kátyú nevet, melykésőbb Bátyúra változott. Eredetileg a Betke család birtoka volt, akiktől a XIII. század elején Simon-bán, Bánk-bán veje megvásárolta, és a lónyai uradalomhoz csatolta. A Lónyay család 1285-től 1920-ig volt a falu birtokosa. Bátyú a XIX. század második felében, a vasút megépülésével indult igazi fejlődésnek.

A település egyik építészeti látnivalója a XVIII. században épült klasszikus stílusú Lónyai-kastély. Sajnos az átépítések miatt az eredeti épületre ma már csak néhány kép, esetleg a park emlékeztet. 1944-ben az épület gyűjtőhelyként szolgált a szomszédos falvak magyar lakosai számára, akiket az ún. malenykij robot során munkatáborokba deportáltak. 2000 óta az egykori kastélyban szanatórium üzemel az árva és rossz körülmények között élő gyermekek számára.

Református temploma 1802-ben épült a XVIII. századi fatemplom helyett. 1907-ben tűzvész rongálta meg, 1910-ben állították helyre, 1988-ban pedig felújították. A községi tanács épülte a csehszlovák kormányideje alatt, 1935-ben épült. A helyi könyvtárban, ami egy XX. század eleji falusi házban működik, néprajzi múzeum található. Három kisserdőben mutatja be a hagyományos magyar népi ruhákat, edényeket, szerszámokat, egyéb használati tárgyakat. A település ortodox közössége 2012-ben templomot épített magának (Szuprunenko O., 2013).

Kisharangláb

A községet a XIV. században említik először az oklevelek. Nevét a hagyományok szerint egy magányos kápolnáról, vagy remetelak mellett állóharanglábról nyerte. A település a Lónyay család birtoka volt és évszázadokon át a nagy lónyai uradalomhoz tartozott. Lakossága 1550-ig katolikus volt, majd Lónyay család református hitre térése után a falu is áttért a református hitre. Anyakönyvet 1795-től vezetik. 2001-ben az árvíz súlyos veszteségeket okozott a településen.

A helyi református gyülekezet 1991-ben új templomépítésébe kezdett, amely 1993 nyarán készült el klasszikus stílusban. A régi fatemplomot a kilencvenes évek elején az árvíz

megrongálta, így elbontották. Érdekes, hogy a hagyomány korábbi időkben az akkor még jóval kisebb fából készült templomot kerekeken tudták védett helyre juttatni árvíz idején. Az utolsó kereket még sokáig őrizték. Az ortodox közösség a közelmúltban saját templomot épített magának (Szuprunenko O., 2013).

A település határán 1989-ben a magyarországi Lónya felé kis határátkelő nyílt, melyet 2003 őszén nemzetközivé nyilvánítottak. A határátkelő nem éjjel-nappali, csak reggel 8-tól mindössze délután 4-ig működik. (Kovács S., 1999.).

Danilovka

A települést 1933-ban alapították. Közigazgatásilag Nagybakoshoz tartozik. Ortodox temploma a közelmúltban épült (Szuprunenko O., 2013).

Kisbakos

A települést 1927-ben alapították csehszlovák légionáriusok és a hegyvidékről származó telepesek, akiket azzal ösztönöztek a betelepedésre, hogy alacsony áron kínálták a földterületeket és az állatállományt. Kisbakosban a csehek építették az első iskolát, művelődési házat hoztak létre a környező falvak lakosai számára. A szovjet időben a művelődési ház épületében posta és orvosi rendelő működött. 1999-ben a tető egy része beszakadt, ezután az épület nagy részét lebontották. Az 1950-es években ide telepítették át az egykori Ökörmezői járásból azokat a családokat, akiknek falvait a Tereblja-Rikai vízerőmű víztározójának megépítésekor számolták fel. A falu központjában található az a vasbeton emlék-obeliszk, amelyet a szovjet hadsereg helyi önkénteseinek tiszteletére állítottak 1974-ben (I. Masznyuk és V. Olasin alkotása). Az emlékmű közelében épült meg 2007-ben a görög katolikus templom, vele szemben pedig az ortodox templom 2008-ban.

A református templomot 1997-ben szenteltek fel. A 2001-es tavaszi árvíz idején a falu sok kárt szenvedett, szinte teljesen újjá kellett építeni.

Nagybakos

Első írásos említése 1282-ből származik. A településneve egy helyi földbirtokos személynevéből származik. 1919-ig a Lónyay család volt a település tulajdonosa. Számos kisebb tanyából állt, amelyek mindegyikén 20-40 föld nélkülicsalád állt alkalmazásban. A tanyák a Kisbakos, a Nagybakos, az Új tanya, a Kapitány tanya, a Bagolyszállás nevet kapták. A helyi tanyák fejlődése a csehszlovák korszakban indult meg, a kormány új, a magyar határ menti területek elszlovákosítási politikájának bevezetése kapcsán. Ennek keretében kezdődött meg a magyar határ mellett fekvő, a Tisza mentén a román határtól Szlovákiáig elterülő területek gyarmatosítása. Ennek eredményeként számos település jött létre. Elsősorban csehek (ún. légiosok) települtek le ezekben, valamint a kevés termőfölddel rendelkező hegyvidékről

érkező telepések. A tanyákat körülvevő földek lakatlanok voltak, ezért nevezték el a helységet Szvobodának, amelynek magyar jelentése szabad, gazdátlan. A magyar nemesek helyett a cseh legionáriusok lettek az új földbirtokosok (Szuprunenko O., 2013).

Szernye

Nevének eredete a források szerint szláv: „Zernie”, az őzek, szarvasok vadászó helye. A mostani templomdomb körül föld erődítményekkel lehetett körülveve a „Szernye víz” mocsáros részei között. Az első említése a 13. századból való. A Leleszi Konvent irományaiban Kun László idejéből, 1210-ben már van Zerniét említő okirat (Zágoni Á. K., 2005). 1270-ben a Lónyay-uradalom határjárásában, mint királyi birtok szerepelt. A tehetősebb birtokos családok: Barkaszi, Barta, Gerzseni, Bimba, Csorba, Jó, Kása, Kereszturi, Kis, Lónyi vagy Simon, Lacz, Molnár, Nagy, Orbán, Oró, Sipos, Szabó, Szopó, Tar, Tót (Lehoczky T, 1881-1882).

Jelentősebb folyó és tó nem található a falu területén és a közelében. A csatornásítás előtt a település határában folyt a Szernye folyó. Az adott folyamat eredményeként elvezették a vizét, más mederbe terelték, valamint lecsapolták a mocsaras területeket a mezőgazdasági hasznosítás céljára.

2. FEJEZET. KÁRPÁTALJA TURIZMUSÁNAK SAJÁTOSSÁGAI

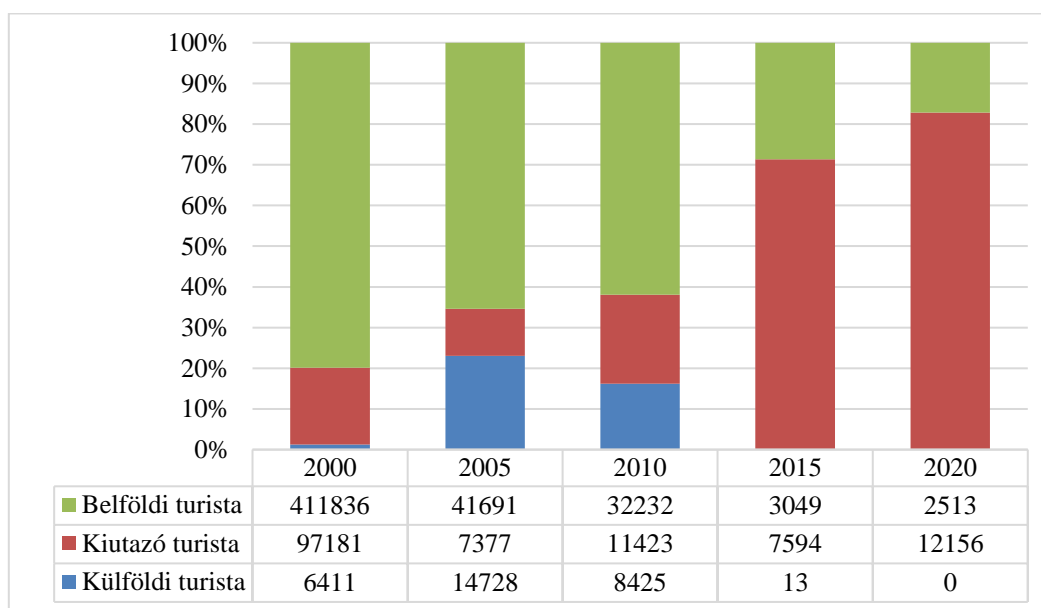
Kárpátalja turizmusáról, mint potenciális lehetőség, elég színes paletta tárul elénk. Renделkezik ásvány- és termálvíz készlettel, amit az egészségturizmusban tudnak hasznosítani, beszélhetünk sí- és bakancsosturizmusról is, valamint kulturális, gasztronómia, és örökségturizmusról is. Számos természeti és kulturális vonzerő része az UNESCO Világörökségének. A megye határos négy EU-tagországgal, ami tovább fokozza elhelyezkedésének pozitívumait. Viszont, ami beárnyékolja eme tényezőket az nem más, mint az ingatag gazdasági és politikai helyzet. S ezek összesége egy olyan kedvezőtlen arculatot adnak az országnak, amely ellen nincs hatásos marketing.

2.1. Kárpátalja turizmusának keresleti mutatója

Kárpátalja turistaforgalmának adatelemzése során, jóllehet szélsőséges adatokkal találkozunk. A Megyei Állami Statisztikai Hivatal csak a hivatalosan bejegyzett turisztikai vállalkozások, a kereskedelmi szálláshelyek adatait taglalja. A Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal turizmussal foglalkozó főosztálya az utóbbi években szintén közölt adatokat a megye idegenforgalmáról. A főosztály által közzétett adatok a megye „teljes” turistaforgalmát mutatják be, de ebben az esetben is csak a jogi személyek forgalma kerül rögzítésre. Az egyéni vállalkozóként nyilvántartott idegenforgalmi vállalkozások vendégforgalmára vonatkozó adatok továbbra is ismeretlenek. Másrészt, a turizmushoz kötődő feketegazdaság mutatói csakúgy, mint országban a megyében is meglehetősen nagy arányt képeznek, ám ennek mértékét, szintén nehéz megbecsülni (Berghauer S., – Fodor Gy, 2014).

Vizsgálva a hivatalos állami statisztikai adatokat, jóllehet nehezen lehetne kijelenti azt, hogy Kárpátalja húzóágazatának a turizmus számít, mivelhogy a számok (3.ábra) csökkenést mutatnak. Az adatok viszont azt is jelzik, hogy a kárpátaljai szolgáltatásokat igénybe vevő turisták motivációi is változtak. Korábban ugyanis a kiutazó turisták jelentős része leginkább üzleti és hivatalos ügyben utaztak (31,5% - 1999), illetve egyéb nem konkretizált (44% - 1999) céllal. Napjainkban, jelenleg a kettő említett kategória együttvéve sem éri el az 1%-ot. A szóban forgó két kategória többségében azokat a személyeket takarta, kik így intézték a csencseléshez kapcsolódó tevékenységüket, mivel csak vízummal, avagy meghívólevéllel tudtak külföldre utazni. A 2019-es év 28 ezres turistaforgalma ugyan nem teljesen fedi a valóságot, ám bár jól

tükrözi arányai az ukrán-országi konfliktus turizmusra való negatív hatásait (Berghauer S., 2012; www.uz.ukrstat.gov.ua).

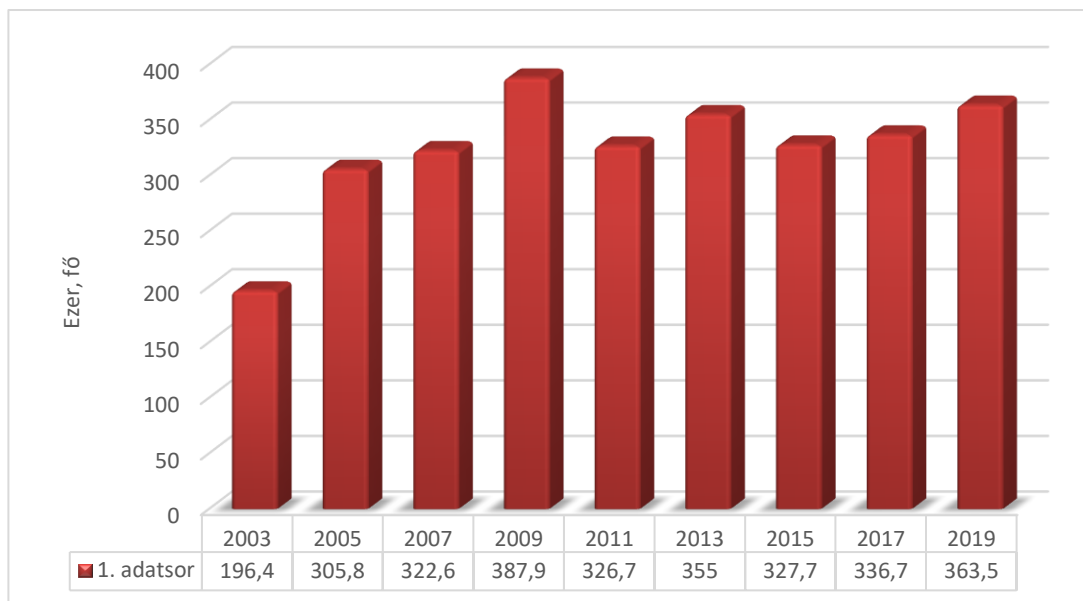
3. ábra. A turisták számának változása Kárpátalján (2000-2020)

Forrás: Megyei Állami Statisztikai Hivatal adatai alapján, saját szerkesztés

A Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal turizmussal foglalkozó részlege által közölt adatok alapján, Kárpátalja turistaforgalma a 2018. évben 363,5 ezer fő volt.

A hivatalos adatok alapján 2000 (84,2 ezer fő) és 2017 (237,9 ezer fő) között megháromszorozódott a turistaforgalom. Tapasztalható volt azonban az említett időszakban visszaesés, mégpedig: 2009-2010-ben a gazdasági válság (közel 20%-os), és 2014-ben az ukrán-országi konfliktus (közel 18%-os) visszaesést eredményezett. Az általános növekedést nem követte a külföldi vendégének számának a növekedése. A 2005-ben elért csúcst követően (34,5 ezer fő) számuk évről évre visszaesést mutatott. A teljes mélypont 2009-ben következett be (15,3 ezer fő). A következő mélypont 2014-2015-ben jelent meg, de ezt követően a külföldi kereslet 2017-re valamelyest helyreállt. (Kárpátalja – szanatóriumok és turizmus, 2017, 2018).

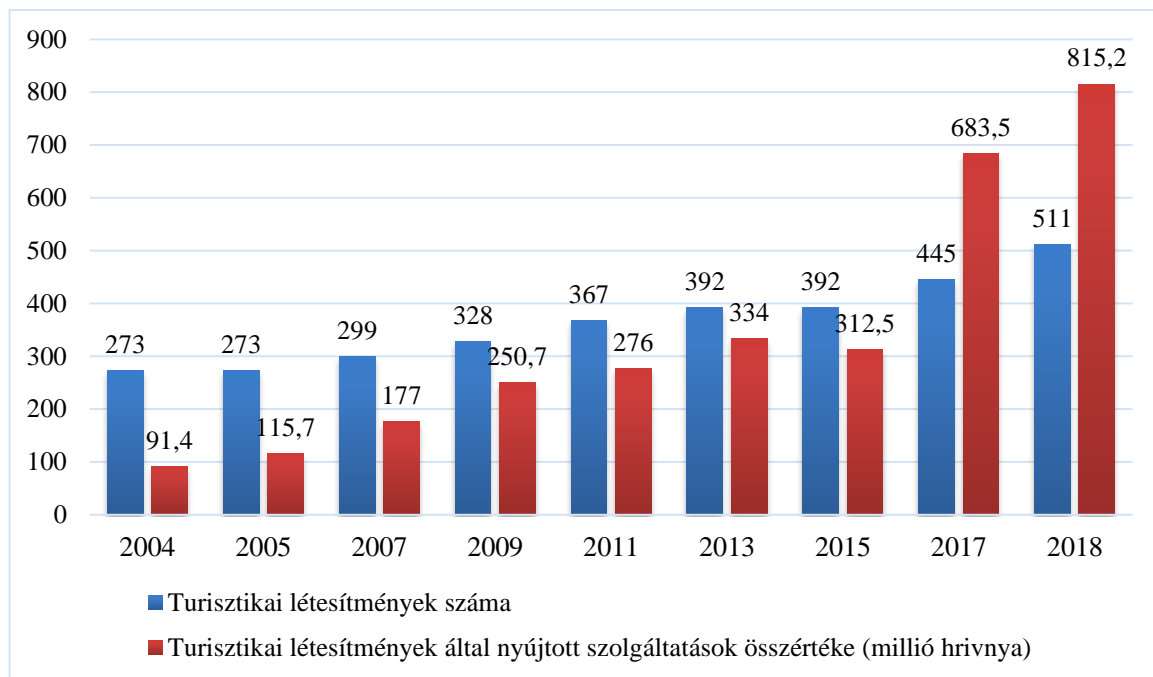
A teljes vendégforgalomnak a külföldi turisták közel 11,4%-át képezik és átlagosan 2 vendégéjszakát töltenek el a térség szálláshelyein. Ismérve, hogy az ide érkező turisták 74%-a Ungvár és Munkács – és az oda tartozó járások – szállodáiban száll meg. A legtöbb külföldi vendég a szomszédos Magyarországról (1,4 ezer) és Szlovákiából (1 ezer), ezenkívül Németországból (930 fő), Csehországból (844 fő) és az USA-ból (725 fő) érkezik. (Kárpátalja – szanatóriumok és turizmus, 2017, 2019).

4. ábra. Turistaforgalom Kárpátalján 2003-2018 között (ezer fő)

Forrás: Berghauer, 2012; Kárpátalja regionális fejlesztési stratégiája a 2021-2027 közötti időszakra, 2019.; saját szerkesztés

A Kárpátaljára érkező turisták ellátásáról 511 létesítmény gondoskodik, melynek száma az utóbbi években (2004-2018) szembetűnően, 238-al emelkedett (4.ábra) továbbá főszezonban egyszerre 30 ezer turistát képesek elszállásolni. A növekedés száma annak tudható be, hogy a magánkézben lévő intézmények száma folyamatosan nő. Az utóbbi években nagymértékben megnövekedett a megye bevétele is: a teljes forgalom összege a 2004-től 2018-ig terjedő időszakban 91,4 millió hrvnyáról 815,2 millió hrvnyára növekedett. A változás ugyancsak látványos, de meg kell említeni azt a tényt is, miszerint, a vizsgált időszakban a hrvnya jelentősen inflálódott (Berghauer S.,– Fodor Gy., 2014; Kárpátalja regionális fejlesztési stratégiája a 2021-2027-es évre, 2019).

5. ábra. Kárpátalja turisztikai létesítményeinek száma és az általuk nyújtott szolgáltatások összértéke (2004–2018)

Forrás: Berghauer, 2012; Kárpátalja regionális fejlesztési stratégiája a 2021-2027 közötti időszakra, 2019; Saját szerkesztés

2.2. Kárpátalja idegenforgalmának kínálati elemei

Kárpátalját sokszínűség jellemzi, úgy természeti, mint kulturális és ember alkotta vonzerők tekintetében is. A várak és a kastélyok játszanak nagy szerepet az ember alkotta vonzerők tekintetében, kiemelhető a munkácsi, ungvári és a nevickei vár. Várromok is megtalálhatóak, mégpedig a huszti, szerednyeai, nagyszőlősi és a királyházai. Vidékünk legnevezetesebb és legdicsebb vára a munkácsi vár, melyet a Rákóczi-családhoz köthetünk. Összefonódik a vár neve Zrínyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc nevével is. Védelmi funkciókon felül a vár funkcionált börtönként, továbbá mezőgazdasági iskolaként is. A XX.sz második felétől kezdődött meg a vár turisztikai célú hasznosítása. Az ungvári vár megyénk szintén mindenki által ismert, közkedvelt vára. A vár a Drugeth-családhoz tartozott évszázadokon keresztül. Papnevelde működött a várban, melynek freskóit napjainkban is meglehet tekinteni. Hozzá tartozik a várhoz egy skanzen, mely nagyban segít növelni a vár turisztikai értékesítését. A nevickei várat I. Rákóczi György romboltatta le a Drugeth-családdal folytatott összeütközésének következtében. A várrom alatt parkot alakítottak ki, és megkezdődtek a helyreállító munkafolyamatok is.

A megyében számtalan nemesi családnak állítanak emléket kárpátaljai várkastélyok, melyek közül kiemelkedő a nagyszőlősi Perényi-kastély, a beregvári Schönborn-kastély, a beregszászi Bethlen-Rákóczi-kastély és a többi. Ezen kastélyok valamennyi része üzemel múzeumként, valamint szanatóriumként, többségünk viszont vagy valamilyen más funkciót tölt be, avagy teljesen funkció nélkül van (Berghauer S., 2012).

A vallási sokszínűségnek köszönhetően számos kolostor és templom is ékesíti megyénket. Említésre méltó a gerényi görögkatolikus körtemplom (rotunda), a nagyszőlősi és a beregszászi katolikus templomok, a técsői és csetfalvai festett kazettás mennyezetű templomok, valamint a viski és huszti festett mennyezetű erődtemplomok.

Fatemplomok közül a kőrösmezői és az uzsoki templomot emelném ki, melyek felkerültek az UNESCO világörökség listájára. (Deschmann A., 1999; Kovács S., 1999).

Kárpátalja sokszínűségét jelzi, hogy igen széles választási lehetőségekkel rendelkező térségről van szó, amely rendelkezik:

- történelmi emlékhelyekkel és az épített örökségekkel (Ungvári vár, Munkácsi vár, Ungvár, Munkács, Beregszász belvárosa, Vereckei-hágó, Szolyvai emlékpark, Árpád-vonal bunkerei stb.),

- a természeti adottságokkal és látnivalókkal (Sipot-vízesés, Szinevéri-tó, Nárciszok-völgye, Tatár-hágó, Dömény-havas, Drahoibrát, Ung forrásvölgye, a Tisza forrásai, Hoverla, termálvizek, hegyitúrák stb.),

- a gasztronómia által nyújtott lehetőséggel (borturizmus, borkóstoló helyek, változatos kárpátaljai konyha, bor- és gasztrofesztiválok stb.)

- a kulturális és a fesztiválturizmussal (Mezőgecsei Böllerverseny, Munkácsi Borfesztivál, Beregszászi Borfesztivál stb.)

- síturizmussal (Drahoibrát, Fülöpfalva stb.).

3. FEJEZET. A KUTATÁS MÓDSZERTANA

3.1. A kutatás szempontrendszerének ismertetése

Az idegenforgalomban „az a vonzerő, ami a turistát arra ösztönzi, hogy az adott helyre látogasson”, ott tartózkodjon, igényeinek megfelelően szolgáltatásokat vegyen igénybe (Michalkó G. 2004).

A kárpátaljai idegenforgalmi vonzerőkkel kapcsolatos keresletelemzést a bátyúi kistérség lakosságának körében kérdőív kitöltés segítségével vizsgáltam (A Melléklet). A kérdőív természetesen anonim volt, tehát semmilyen személyes adatot nem volt szükséges megadniuk magukkal kapcsolatban, a hét oldalas kérdőív kitöltéséhez.

Elsőként általános adatokat kérdeztem, mint:

- Nem
- Kor
- Foglalkozás
- Iskola végzettség
- Családi állapot

A kárpátaljai idegenforgalmi célú utazások általános adatainak lekérdezése során olyan kérdésköröket feszegettem, mint például mikor utazott Kárpátalja területén utoljára, mennyi időt töltött az adott helyen, hol szállt meg, hol étkezett, a vagy kivel utazott és milyen céllal az év melyik évszakában. Ezekre azért fontos kitérni, hogy feltudjam mérni egy kárpátaljai magyar többségű kistérség lakosságának, hozzáállását Kárpátaljához, mint belső idegenforgalmi desztinációhoz.

Megkérdezett személyeknek természetesen felettem azt a kérdést is, hogy egy egytől ötig terjedő skálán jelöljék be azt a számot, amennyire ők elégedettek itteni utazásukkal kapcsolatban.

Szintén e témakör alatt létrehoztam egy táblázatot, ahol tíz kárpátaljai ismert, vagy éppen kevésbé ismert helyszínre kérdezek rá. Minden egyes helynél a kitöltőnek választania kellett négy lehetőség között, mely rá igaz, miszerint nem hallott az adott helyről; hallott, viszont nem járt ott; egyszer járt és az utolsó pedig többször meglátogatta az adott attrakciót. A felsorolt turisztikai attrakciók nevei:

Munkácsi-vár – Kárpátalja egyik legnevezetesebb, kiemelkedő történelmi múlttal rendelkező alkotása. A magyar történelemben kimagasló szerepet töltött be a szóban forgó vár.

Három, különálló védelmi rendszerből áll, melyek különböző magasságokban helyezkednek el. Megemlíthetetlen Zrínyi Ilona neve, kit Európa legbátrabb nőjének neveznek, aki a Rákóczi-szabadságharc idején védte a várat.

Ungvári-vár – a munkácsi várral ellentétben, ez a város központjában helyezkedik el. A várhoz köthető az, hogy itt adta át Álmos fejedelem hatalmát fiának, Árpádnak.

Schönborn-kastély – Munkács városától nem messze található a csodálatos megjelenésű, Tudor-féle stílusban épült várkastély. Ékessége, hogy az asztronómia jegyeiben építették, a kastély további kuriózuma, hogy tulajdonában helyezkedik el az Örök Fiatalság Forrása.

Skanzen (Ungvár) – az ungvári várhoz tartozó, néprajzi múzeum megnevezése.

Tatár-hágó – a hágók között, ámbar nem az első legismertebb átjárási pont, de a Vereckei-hágó után a második. Belső Ukrajna felé nyújt lehetőséget az átkelésre.

Hoverla – más néven Hóvárként is emlegetett hegység, Kárpátalja és egyidejűleg Ukrajna legmagasabb pontja, amely 2061 méter magas.

Pokolbérc – helyiek Pikuj néven is ismerhetik a térség egyik legmagasabb hegycsúcsát.

Szinevéri-tó – a terület egyik természeti kuriózumának számító tó nagy ismeretségek örvend, szépsége, illetve tája minden látogatót ámulatba ejti. Tengersizemnek is nevezik e csodás tavat, továbbá egy szerelmes, ám szomorú legenda fűződik a tóhoz.

Nevickei-várrom – ezt a várat a Drugeth-család birtokolta, lerombolását követően sosem építették újjá.

Sóhátú „Kék lagúna” – egy kevésbé felkapott, ismert helyről van szó, mely színe után kapta elnevezését. Nehezen megkönyékezhető területről van szó, mindazonáltal a látkép kárpótlással szolgál minden odaérkező részére.

Megkérdeztem a válaszadókat arról is, hogy mennyit költenek egy itthoni kiruccanásuk során, valamint, hogy százalékosan hogyan oszlik szét ezen összeg az útiköltség, szállás, étkezés attrakciók, szórakozás és vásárlás között.

A kérdőív következő nagy tartalmi egysége a kárpátaljai idegenforgalmi objektumokkal kapcsolatos ismeretek feltárását célozta meg. A kérdéssor négy típusú feladatot foglal magába, ezáltal különböző nehézségi szintű mind. Tudatosan igyekeztem sokszínű feladatsor összeállítására, annak érdekében, hogy a lekérdezettek számára a kitöltés kevésbé váljon monotonná.

Az első ilyen feladat a már jól bevált egyszeres választás, melyből nyolc kérdést állítottam össze, és hagyományosan négy válaszlehetőségből kellett kiválasztani az egyetlen helyes választ. Avagy a hallgatók karikázó kedvence más néven.

A második féle típusal volt a legtöbb kellemetlenség, mivel sokan nem jól értelmezték. Felsoroltam három állítást és három objektumot/helyszínt. Az állítások alapján el kellett dönteni, hogy melyik objektumra illenek az adott állítások. Tehát ki kellett választaniuk az opcionális választ a háromból, ebből a feladatból mindössze három volt.

A harmadik egy képfelismerő feladat volt, melyből négyet készítettem el, talán ez volt a legkedveltebb feladat, melyen hamar átsiklott mindenki, mely viszonylag ismert helyszínek képeit tartalmazta.

A negyedik típus egy térképes feladat volt (melynek természetesen senki sem örült). Ennél a feladatnál tíz helyet adtam meg, melyek magába foglaltak helyszíneket, városokat, várakat vagy éppen valamilyen objektumot, s ezeket fel kellett tüntetniük egy Kárpátalja vaktérképen. A térképen megtalálható 1-től – 10-ig terjedően a számozás a megfelelő pontokban, így a kitöltőnek csak a megfelelő jelölésre kell írni az objektum megnevezését.

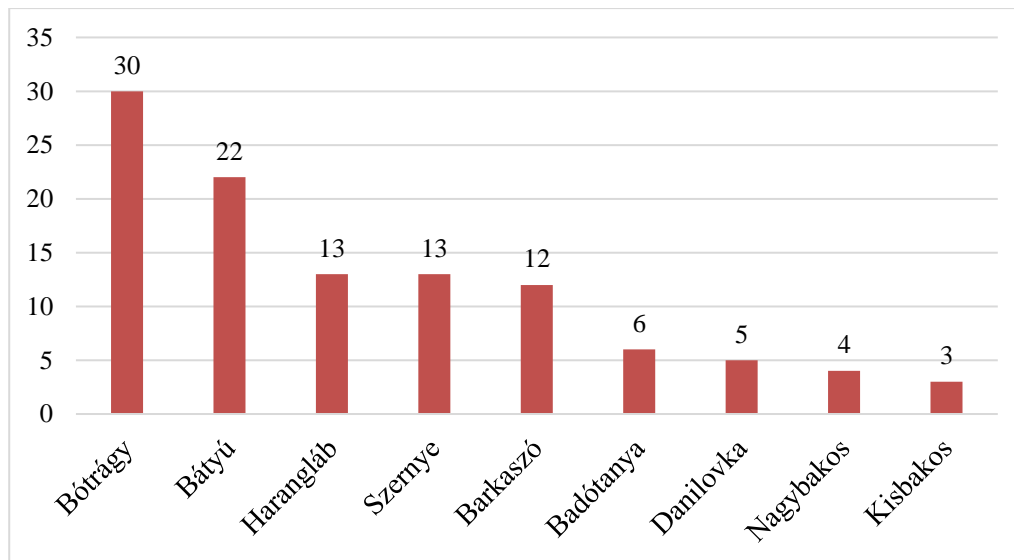
3.2 Mintavételezés

Az előző alfejezetben vázolt kérdőívet Google Forms űrlap segítségével juttattam el a bátyúi kistérség lakosaihoz. Sajnos az orosz-ukrán konfliktus erőteljes kiéleződésével nem tudtuk megvalósítani a tervezett reprezentatív felmérést, igaz így is 108 kérdőív eredményeit vehetjük figyelembe. A kistérséghez tartozó összes településről, szám szerint 9, érkezett be kitöltött űrlap. Kiemelhető a bótrágyi lakosok szorgosság, ahonnan a legtöbb, számszerűen 30 kérdőív érkezett be. A bátyúi kitöltések száma 22 fő, e település a kistérség központja, illetve népességileg is itt élnek a legtöbben. Egyenlő aránnyal töltötték ki Haranglábrol és Szernyéről a kérdőívet (13-13), és mindössze egyel kevesebben Barkaszórol (12) Csökkentek az arányok a következő településeknél, mint Badótanya (6), Danilovka (5), Nagybakos (4) és Kisbakos (3), kiemelhető ok lehet ezeknél a településeknél, hogy a felsorolt utóbbi négy helyen az ukrán nemzetiségűek vannak többségben.

Az általános adatokat felhasználva elkészítettem az 1. számú táblázatot, melyben meglehet figyelni, hogy nem és korcsoportbeli megoszlásban kik töltötték ki a kérdőívet, valamint rávilágítottam a táblázatban a kitöltők családi állapotára, iskolai végzettségükre és foglalkoztatottságukra. Azért készítettem táblázatot, hogy általa jobban tudjam szemléltetni eredményeimet. Igyekeztem úgy elkészíteni, hogy az értékek a legnagyobbtól haladjon a

legkevesebb felé, illetve százalékban is feltüntettem ezeket. Összesen 108 kitöltött kérdőív gyűlt össze, melyet a kistérség valamelyik településéről töltöttek ki.

Ahogy a táblázat mutatja a kitöltők között többségben vannak jelen a nők, viszont igyekeztem arra, hogy ne legyen jóval fölényesen egyik nem sem.

6. ábra. Településvizsgálat

Forrás: Saját szerkesztés

A korcsoport eloszlást tekintve megfigyelhető, hogy több kategóriát határoztam meg kérdőívemben, hogy ezáltal is színesebb legyen a paletta, viszont kitűnik a tény, miszerint az 50-59 és 60 év fölöttiek körében készült a legkevesebb kitöltés.

A kitöltött személyek foglalkozását tekintve a válaszok szám szerinti különbségében nincsenek nagy eltérések, egyedül a szellemi alkalmazott csoportot lehet kiemelni, amelyre a legtöbb kitöltő szavazott. Továbbá legkevesebben a munkanélküli és alkalmi munkást jelölték meg ugyanebben a kategóriában.

Az adatközlők fölényesen a főiskola/egyetemet jelölték iskolai végzettségüket tekintve, nagyobb rész szavazott még a középiskola és szakközépiskolára, képviseltette magát a gimnázium/líceum is kevesebb aránnyal, végezetül pedig az általános iskola az, melyre a legkevesebb személy szavazott.

Túlnyomó része az adatközlőknek házas, mely adódik az életkorból is, tekintve, hogy a legfiatalabb kitöltő is minimum 18 éves, tehát hatvankét személy él házasságban, kapcsolatban mindössze huszonhárom egyén, s ennél jóval kevesebben, csupán négyen jelölték az elvált, s ketten pedig az özvegy kategóriát.

1.táblázat. A mintavételezés általános adatai

Jellemzők		Fő	%
Nem	Nő	83	76,9%
	Férfi	25	23,1%
Életkor	18-29	46	42,6%
	30-39	23	21,3%
	40-49	21	19,4%
	50-59	11	10,2%
	60 felett	7	6,5%
Foglalkozás	Szellemi alkalmazott	34	31,5%
	Tanuló	19	17,6%
	Fizikai alkalmazott	18	16,7%
	Háztartásbeli	14	13%
	Vállalkozó	9	8,3%
	Nyugdíjas	7	6,5%
	Alkalmi munkás	4	3,7%
	Munkanélküli	3	2,8%
Iskolai végzettség	Főiskola/egyetem	49	45,4%
	Középiskola	21	19,4%
	Szakközépiskola	15	13,9%
	Gimnázium, líceum	9	8,3%
	Általános iskola	5	4,6%
Családi állapot	Nős/férjezett	62	57,4%
	Kapcsolatban	23	21,3%
	Nőtlen/hajadon	17	15,7%
	Elvált	4	3,7%
	Özvegy	2	1,9%

Forrás: Saját szerkesztés

4. FEJEZET. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA

Ebben a fejezetben térek rá munkám fő részére, vagyis a bátyúi kistérség lakóinak álláspontját a kárpátaljai idegenforgalmi célú utazásokhoz, illetve a megye turisztikai objektumaival kapcsolatos ismeretek feltárásához. Az eredmények bemutatásának következetessége az alkalmazott kérdőív vonalvezetésén épül fel, úgy következtetéseimet, eredményeimet is ennek tükrében írtam le.

4.1. A keresleti tendenciákkal kapcsolatos adatok

Nem csupán azt vizsgáltam, hogy mennyire tájékozott a kistérségi lakosság a megye által kínált turisztikai desztinációival kapcsolatban, hanem arra is rávetítettem kutatásomat, milyen gyakran vesznek részt Kárpátalján idegenforgalmi célú utazásban. Számos aspektusra kérdeztünk rá, melyek összesített eredményeit a 2.sz. táblázatban szemléltetem.

2.táblázat. A kárpátaljai idegenforgalmi célú utazások adatai

Jellemzők	Fő	%
Mikor utazott utoljára?	Az elmúlt félévben	43 39,8%
	Közel egy éve	31 28,7%
	Nincs rá lehetőségem	21 19,4%
	Egy hónapon belül	10 9,3%
	Múlt héten	3 2,8%
Mennyi időt tölt ott?	Kevesebb, mint egy éjszaka	84 77,8%
	1-2 éjszakát	18 16,7%
	3 éjszakát	4 3,7%
	3-6 napot	1 0,9%
	Több, mint 6 napot	1 0,9%
Mely időszakban utazott?	Nyár	58 53,7%
	Évszaktól független	32 29,6%
	Tavaszi	12 11,1%
	Tél	4 3,7%
	Ősz	2 1,9%
Utazásának célja	Természeti látnivalók	64 59,3%
	Túrázás	15 13,9%
	Gyógyüdülés	14 13%

	Építészeti látnivalók	12	11,1%
	Családi program	1	0,9%
	Első 3	1	0,9%
	Kikapcsolódás	1	0,9%
Mivel utazott?	Autóval	69	63,9%
	Busszal	28	25,9%
	Vonattal	10	9,3%
	Gyalog	1	0,9%
Kivel utazott?	Családdal	53	49,1%
	Barátokkal	24	22,2%
	Párjával	19	17,6%
	Kollégákkal	9	8,3%
	Egyedül	1	0,9%
	Iskolásokkal	1	0,9%
	Iskolásokkal, kollégákkal	1	0,9%
Hol szokott megszállni?	Nem szoktam	77	71,3%
	Szállodában	18	16,7%
	Turistaszállón	6	5,6%
	Rokonnál/ismerősnél	4	3,7%
	Vadkemping	2	1,9%
	Hivatalos kemping	1	0,9%
Hol étkezett?	Étterem	48	44,4%
	Vittem magammal	23	21,3%
	Büfé	11	10,2%
	Szálláshelyen	11	10,2%
	Helyben készítettem	7	6,5%
	Rokonnál/ismerősnél	7	6,5%
	Változó	1	0,9%

Forrás: Saját szerkesztés

Megkérdeztem, hogy mikor utaztak utoljára Kárpátalja területén turisztikai céllal, melyre törekedtem minél több időintervallumot megadni annak érdekében, hogy mindenki megtudja jelölni a rá leginkább jellemzőt. A kitöltött személyek többsége az elmúlt félévben utazott (43), közel egy éve (31), sokuk jelölte azt, hogy nincs rá lehetőségük, de szeretnének utazni (21), és csak nagyon kevés arányuk utazott egy hónapon belül (10) illetve múlt héten (3).

Rákérdeztünk az átlagos célterületen tartózkodási időre is, melyre a 108 személyből 84-en jelölték a kevesebb, mint egy éjszakát választ, ami azt jelenti, hogy miután megtekintették a turisztikai objektumot, nem maradnak éjszakázni, hanem majdnem, hogy mindnyájan hazamennek. Az 1-2 éjszakát jelölők igencsak lemaradtak (18), ettől több éjszakát pedig csak néhány személy jelölt, tehát csekély ennek aránya.

Kiderült az is, hogy nyáron utaznak a leggyakrabban (58), illetve gyakoriak az évszaktól függetlenül történő utazások is (32), ami azért érdekes, mivelhogy a „mikor utazott utoljára” kérdésre legtöbbször az elmúlt félét jelölték csak. Tavasz is képviselteti magát (14) szavazatával, illetve meglepő módon, télen többen (4) utaznak előszeretettel, mint ősszel (2).

Megkísértem utazásuk céljára is rákérdezni és próbáltam itt is több típusú választ megfogalmazni. Többségében a természeti látnivalók miatt utaznak (64), viszont vannak olyanok, akiket a túrázás élvezete vezet (15), és akik gyógyulási céllal vesznek részt különböző utakon (14). Az építészeti emlékek megtekintése a 4. helyet foglalta el és (12) jelölték ezt. De a válaszok között a kikapcsolódás és a családi program is megtalálható volt, mint utazási cél.

A kitöltők több, mint a fele választja az autót, mint utazási eszközt (69), jelen van a busz is, mint közlekedési eszköz, viszont jóval kevesebben jelölték ezt az opciót (28), kevesen (10) veszik igénybe a vasút adta tömegközlekedési lehetőséget, mely lehet költségtakarékos, illetve egyetlenegy kitartó személy, aki gyalog ment utazása során; kerékpárra nem érkezett válasz ebben a kategóriában.

A válaszadók majdnem fele utazik családjával (53), szintén sokan (24) utaznak barátaikkal különböző kirándulásokra, viszont vannak, akik kollégákkal, egyedül, vagy éppen iskolásokkal vesznek részt valamilyen túrán.

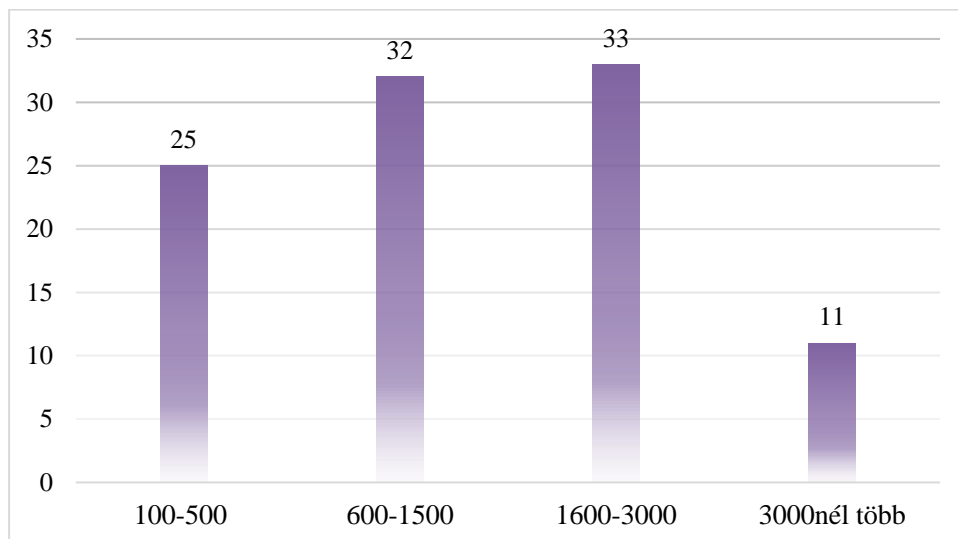
Szálláshelyük helyszínét is megérdeklődtem, melyre (77) jelölték azt, hogy nem szoktak, ami visszavezethető arra, hogy korábban a többségünk azt jelölte szintén, hogy kevesebb, mint egy éjszakát töltenek el kirándulásaik során a célterületen, ennek ellenére viszont vannak, akik szállodában (18) és turistaszállón (6), vagy éppen rokonaiknál szállnak meg.

Étkezést tekintve legtöbbször étteremben fogyasztják el ételleiket (48), vannak akik hozott ételt esznek (23) és vannak akik a büfét választják, vagy akik megszállnak a szálloda éttermét. Érkezett válasz arra, miszerint helyben készítik el (7) valamint arra is, hogy rokonnál (7) étkeznek.

Megkértem a kitöltött személyeket arra, hogy értékeljék az általam felsorolt turisztikai attrakciókat olyan skála szerint, mint: többször járt ott; egyszer járt ott; hallott róla, de nem járt ott; végezetül pedig nem hallott róla és jelölik be a rájuk jellemzőt.

A munkácsi várral kezdtem e feladatot, melyre egyöntetű válasz érkezett, 61 válaszadó többször, 38 válaszadó egyszer, és mindössze 9 személy hallott róla, de nem járt ott. Hasonlóképpen alakult a válaszok eredménye az ungvári várnál, ahol is 42-en többször, 56-an egyszer jártak ott, 10-en pedig hallottak a szóban forgó objektumról, viszont nem jártak ott. Egyik várnál sem jelölték azt, hogy ne hallottak volna róla.

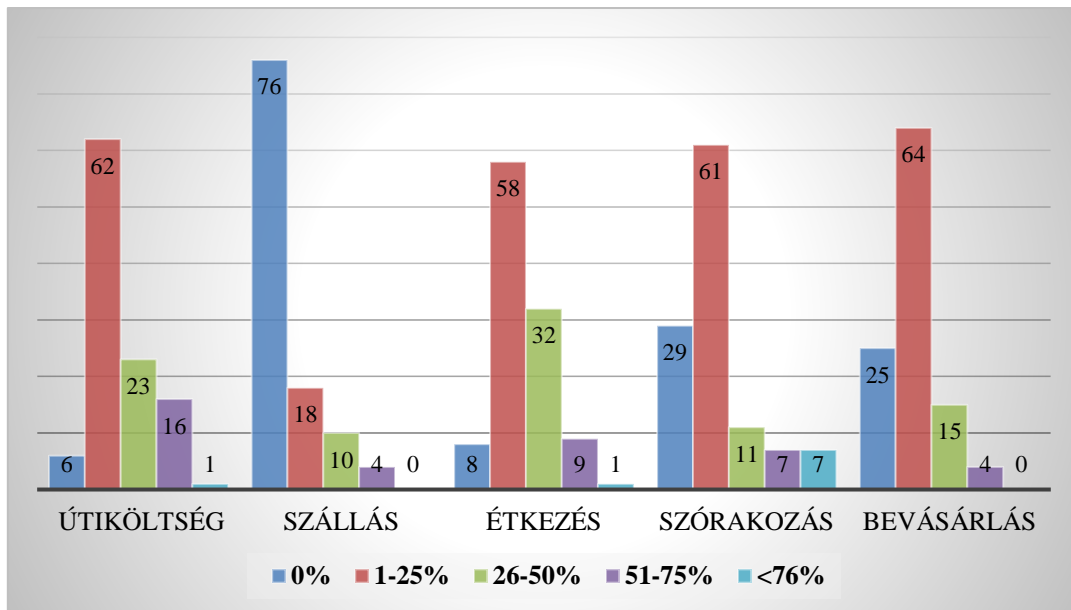
Megkísértem az összegekre is kitérni, megkérdeztem, hogy átlagosan mennyi pénzt költenek el kárpátaljai idegenforgalmi célú utazásaik során (hrivnya), és itt nem adtam meg különböző válaszlehetőségeket, hagytam, hogy ők töltsék ki. Nos, utólag talán nem ez volt a legopcionálisabb ötlet, mivel így olyan válaszok is érkeztek, hogy nem túl sokat, vagy éppen attól függ mennyit, melyeket ugyebár nem igazán lehet elemezni. Ezeken felül, voltak, akik csak pontot, vagy kötőjelet tettek, választ pedig nem írtak, ennek következtében nem jön ki a 108 fő által kitöltött kérdőív 108 felhasználható válasza e kérdésben.

7. ábra. Átlagos pénzköltés egy kárpátaljai utazás során

Forrás: Saját szerkesztés

Előbbi kérdésemhez kapcsolódóan, megkértem őket, hogy az adott, általuk írt összeget értékeljék, olyan szempontok alapján, minthogy mennyit költenek az adott tételekre belőle. Felsoroltam öt szempontot, mint útiköltség, szállás, étkezés, szórakozás és bevásárlás. A 8. ábrán láthatjuk, hogy többségben az 1-25% arány van, a szállás kivételével, ahol is 0%-ban van a szállásra elköltött pénzösszeg, ami a fentebb adatokra vetíthető le, miszerint a válaszók többsége egynapos kiránduláson szokott részt venni.

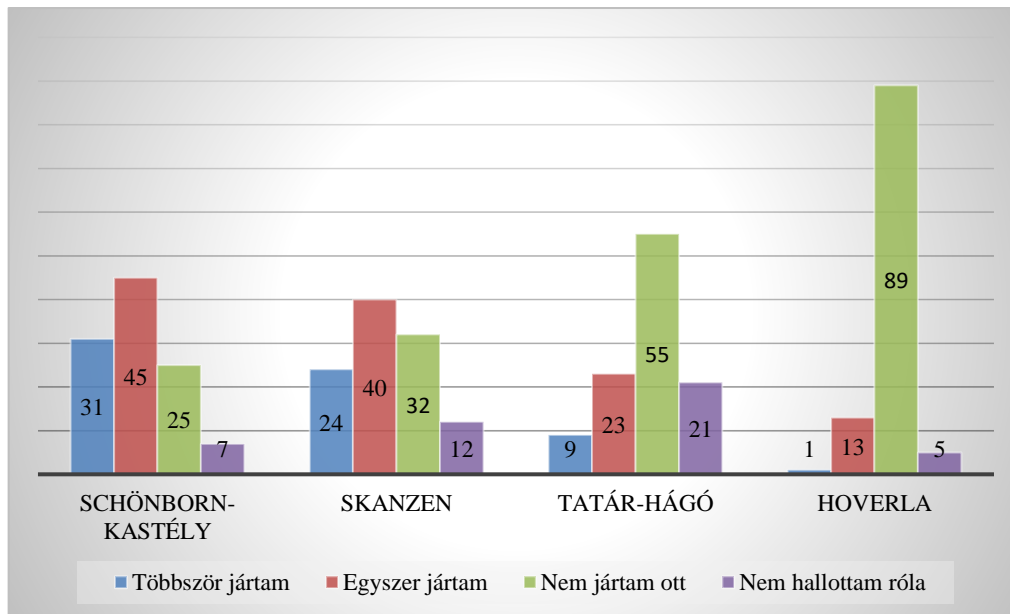

8. ábra. A pénzösszeg lebontása tételekre

Forrás: Saját szerkesztés

A beregvári Schönbornt-kastélyt sokat meglátogatták, 31 személy többször és 45-en pedig egyszer, 25 személy nem járt még ott, illetve 7 nem is hallottak róla. Megjegyezhető, hogy aki a munkácsi-várba készül menni, útközbe beleiktathatja ezt a kitérőt, ahol megtekintheti a kastély impozáns épületét. A Skanzen hasonlóan a kastélyhoz, egy másik attrakció közelében helyezkedik el, csak hogy ez az ungvári-vár közvetlen közelében. A híres szabadtéri múzeumban 24-en többször és 40-en pedig egyszer is ellátogattak. Összességében elég sokan 32-en hallottak róla, viszont nem jártak ott, és 12-en pedig nem is hallottak a több, mint 30 hagyományos építményt bemutató múzeumról.

Kárpátalja öt hágója közül a Tatár-hágóra kérdeztem rá, ahol csupán 9-en jártak többször, 23-an egyszer, és ezektől jóval többen, 55-en nem jártak ott, viszont hallottak már róla korábban valahol, 21-en viszont nem is ismerik eme helyszínt. Kárpátalja, és egyben Ukrajna legmagasabb pontját csak egyetlenegy személy hódította meg többször, 13-an egyszer voltak olyan bátrak és mászták meg, 89-en ismerik a szóban forgó helyszínt, viszont nem voltak még ott, és 5-en nem is hallottak róla egyáltalán.

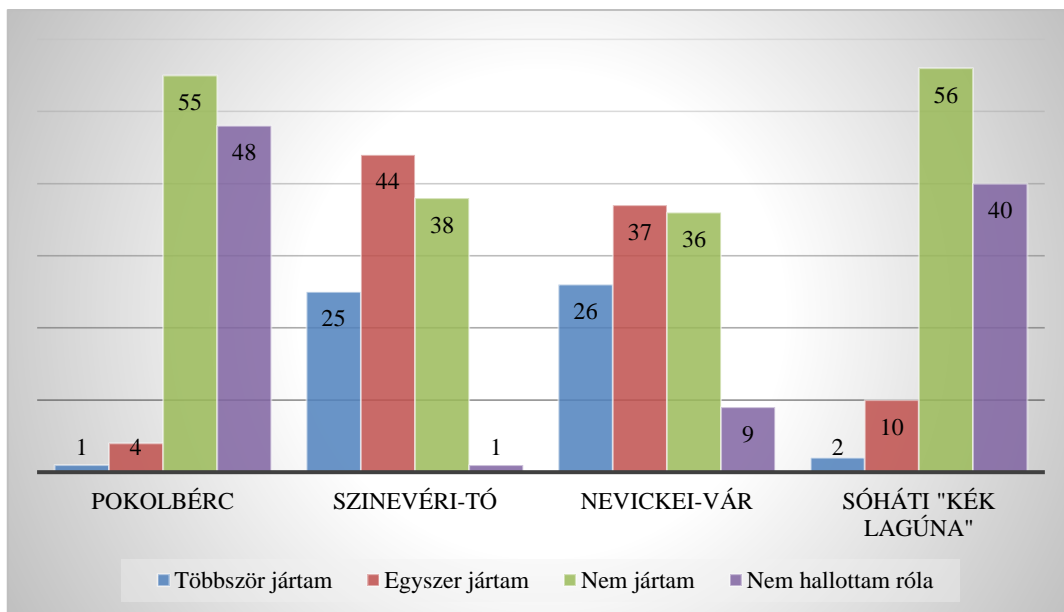

9. ábra. Kárpátaljai turisztikai attrakciók értékelése (3-6)

Forrás: Saját szerkesztés

A Pokolbérc (Pikuj) Kárpátalja egyik 1000 méter feletti magasságú hegye, melyről kiderült, hogy a legkevesebben kerestek fel összértékekben, akár többször, akár egyszer, négy személy fedezte fel többször, viszonylag sokan (55) hallottak róla, de még nem jártak ott, továbbá sokkal többen nem ismerik (48), mint a Hoverlát. A Szinevéri-tó már nagyobb ismeretségnek örvend, a gyönyörű látképű tavat 25-en látogatták meg többször, 44-en jártok ott egyszer, melyet csak a Schönborn-kastély előz meg számával, sokan (38) hallottak róla, de még nem jártok ott, illetve csupán egy személy az, aki nem is hallott a tóról és a talán hozzáfűződő legendáról sem.

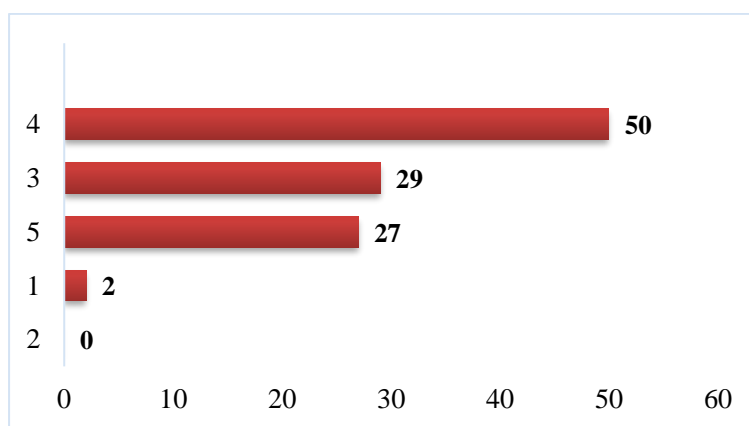
A nevickei-vár a második olyan objektum, melyet legtöbben látogattak meg (26) többször, 37-en jártak ott egyszer, viszont 36-an nem látogatták meg a szép panorámával rendelkező várat, 9-en pedig nem is ismerik a vár szerepét és történetét. A Sóhádi „Kék lagúna” az egyik olyan hely, mit igazán kevesen kerestek fel, mindössze 2-en többször, és 10-en jártak a nehezen megközelíthető, ámbar látványával kárpótlásként szolgáló lagúnánál. Második legmagasabb arányban van azok száma (40), kik nem hallottak róla.

10. ábra. Kárpátaljai turisztikai attrakciók értékelése (7-10)

Forrás: Saját szerkesztés

A kitöltők válaszoltak arra is, hogy mennyire elégedettek kárpátaljai utazásukkal, s kértem tőlük, hogy értékeljék ezt egy egytől ötig terjedő skálán, ahol az egy azt jelenti egyáltalán nem, az öt pedig teljes mértékben elégedett. Ahogyan a diagram szemlélteti, maximálisan mindössze 27-en vannak megelégedve a 108 kitöltő közül, a többség négyes értékelést adott a kárpátaljai utazásaik során kapott élmény, elégedettség, emlékek összességéből, közepesre, azaz hármassal értékelésre 29-en szavaztak, tehát többen, mint a maximálisra, és csupán 2-en jelölték az egyes elégedettséget a skálán.

11. ábra. Kárpátaljai utazások elégedettségi vizsgálata

Forrás: Saját szerkesztés

4.2. A kárpátaljai idegenforgalmi vonzerők ismeretével kapcsolatos adatok

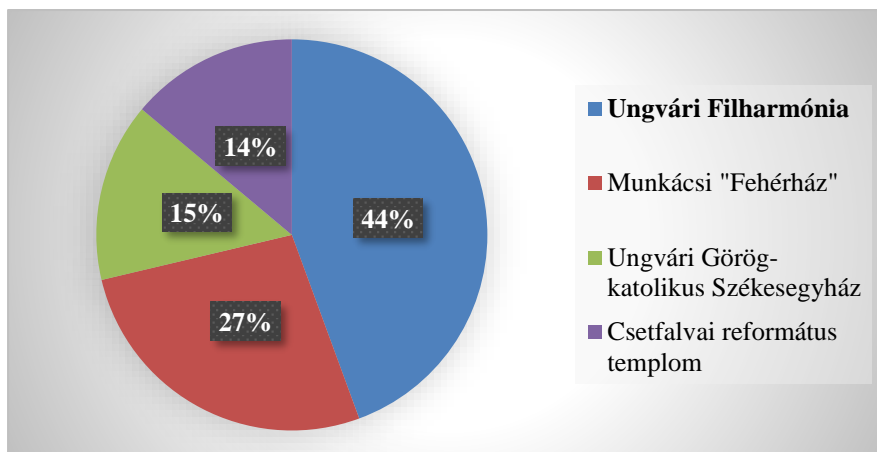
Ahogy az előzőekben említettem kutatásom különböző típusú kérdésekből tevődik össze, melyeknek más és más nehézségi szintjei vannak. Az első ilyen feladat teszt feladat volt, melyből nyolcat készítettem.

Az első általam feltett kérdésre, miszerint melyik nemesi család birtokolta a munkácsi várat, 94-en válaszoltak helyesen, hogy a Rákóczi-család, ami egy magas aránynak felel meg (87%), 4 személy vélte úgy, hogy a Dobó-család birtoka volt, 3-an a Drugeth-családra tippeltek, és 7 kitöltő pedig azt feltételezte, hogy a felsoroltak közül egyik sem birtokolta a szóban forgó várat.

Következő kérdésem egy helyi attrakcióra épült – mely tevékenység egy helyi településre jellemző – amit, ha egy itt élő meghall, több mint valószínű, hogy rágondol, vagy épp ő maga is használja, ez nem más, mint a paprikafonás fellegvára – amely Nagydobrony sajátossága. Kimagaslóan, 103-an jelölték a helyes választ a 108 kitöltő közül, így kijelenthető, hogy legtöbbször által a nagydobronyi paprika ismert, 4 egyén jelölte Kisdobronyt – talán összetévesztés miatt is – és csak 1 személy gondolta azt, hogy Salánkhoz köthető ez a hagyományos paprikafonás.

Harmadik, szintúgy, mint második kérdésem, egy lokális erőforrásra orientálódik, hogy milyen erőforrásra épül Aknaszlatina, melyre a helyes válasz a só, kijelenthető az egyhangú válasz, mert nagy arányban helyesen válaszoltak (93), voltak, akik az ásványvízre (11), és termálvízre (4) tippeltek, bár nem helyesen.

A folytatólagos feladatkérdés eredménye a fentiekől eltérően nem volt olyan egyöntetű, tehát okozott némi gondot a válaszadóknak, ami megnyilvánul abban, hogy sokkal eltérőbb válaszokat kaptam. Azt kértem tőlük, hogy jelöljék be a négy válaszlehetőség közül azt a helyet, melynek köze volt a kárpátaljai zsidósághoz. Jól mindössze csak 48-an válaszoltak, az Ungvári Filharmónia ugyanis egykoron zsinagógaként funkcionált. Kiemelhető ok lehet, hogy miért is van ekkora eltérés a fentebb bemutatott adatoktól, hogy nem kommunikálnak róla az emberek, illetve az információforrás hiánya, miként nem tudnak tájékozódni az ilyen jellegű témákról, avagy az érdeklődés hiánya.

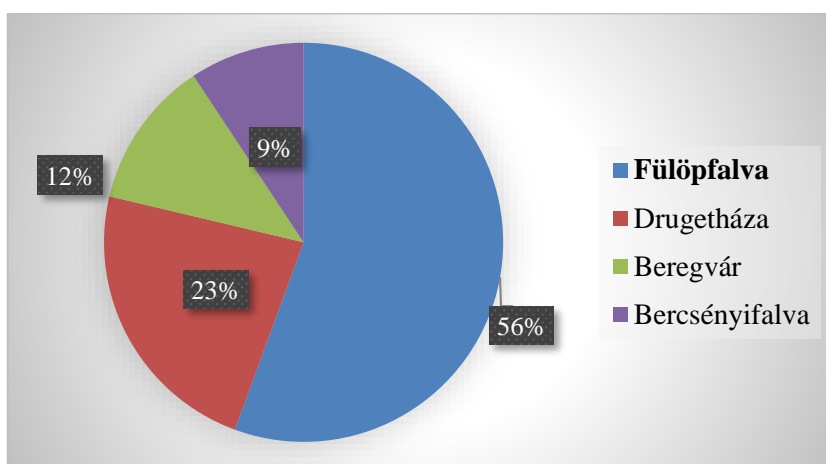

12. ábra. Aminek köze volt a kárpátaljai zsidósághoz

Forrás: Saját szerkesztés

Ötödik kérdésem mondhatni könnyű volt egy itt élő számára, kérdésem egy helyi kuriózumnak tekinthető területtel hozható kapcsolatba, mégpedig a Nárciszok Völgyével, hogy a megye mely területén található meg az egyedi szépséggel ellátott völgy. Többnyire azonos válaszok érkeztek, 86-an jól, tehát a Huszti járást jelölték meg, Volóci járás is képviseltette magát 13 válaszadó személyében, Rahói járásra 8, míg a Beregszászi járásra 1 személy vélte úgy, hogy a területén található meg a völgy.

Szintén kissé földrajzos jellegű kérdés váltotta a korábbi, a Sipot-vízesés közelében található településre kérdeztem rá, mely szintén ugyancsak megosztott eredményeket mutatott, viszont többségében a helyes válasz (60) volt jelölve. Érkezett 48 válasz, ami helytelen volt, többek között kiemelhető Drugetháza a maga 25 szavazatával.

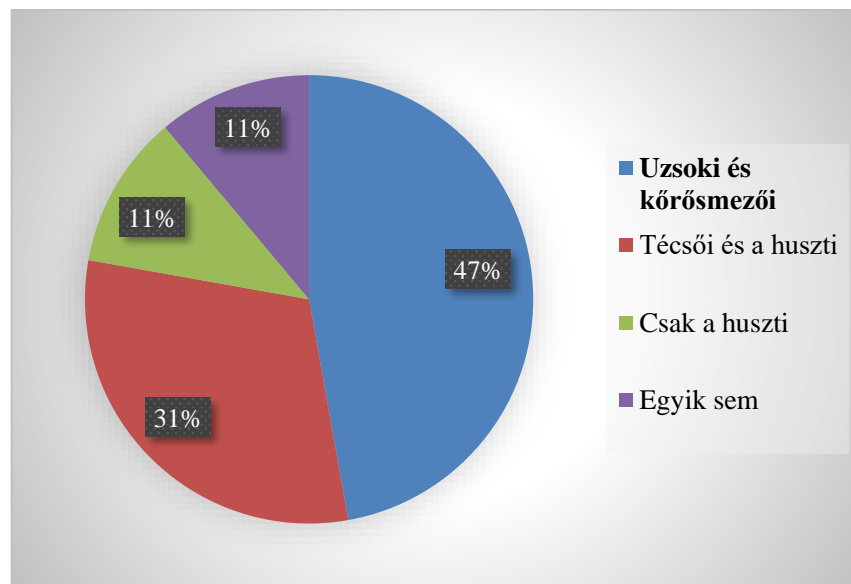

13. ábra. Melyik település közelében található a Sipot-vízesés

Forrás: Saját szerkesztés

Hetedik kérdés eredményei lett a legkiemelkedőbb, ahol is a legmagasabb arányban érkezett a jó válasz. Kárpátalja, s egyben Ukrajna legmagasabb pontját kellett kiválasztaniuk a kitöltőknek, ahol is 108 személyből, 106 sikeresen vette az akadályt és a helyes választ jelölte, ami a Hoverla (2061 m), kettő személy pedig a Pukij (Pokol-bérc) hegységet, ami szintén tekintélyes a maga 1408 m magasságával, viszont kétségtelenül a Hoverla a legmagasabb.

Utolsó ilyen jellegű feladatkérdésem talán a legnehezebb volt, mivelhogy erről nem igazán hallani, nem beszélnek róla és hírfolyamban sem találkozni vele. Ennek következtében elég szerteágazó eredmény született. Azt kérdeztem meg, hogy Kárpátalján mely templomok tartoznak az UNESCO kulturális Világörökségéhez, melyre a jó válasz az uzsoki és a kőrösmezői. 108-ból 51 fő helyesen válaszolt, ami kevesebb mint a fele arány, továbbá sajnálatos módon pedig 12-en úgy gondolták, hogy Kárpátalján a felsoroltak közül egyik sem tartozik a Világörökségi listához.

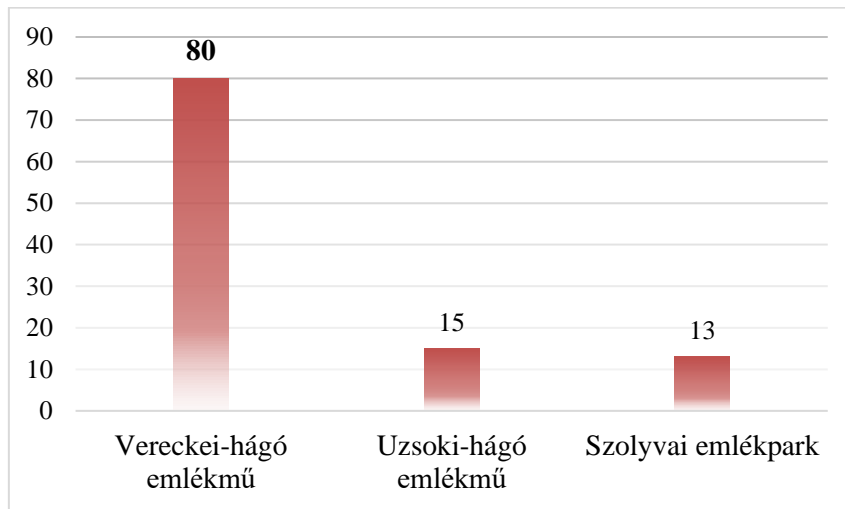
14. ábra. UNESCO-s templomok Kárpátalján

Forrás: Saját szerkesztés

Ezzel az általam kitalált feladattal volt a legtöbb probléma, ugyanis sokan kerestek meg ezzel kapcsolatban, mert voltak kik úgy gondolták párosítani kell ezeket, három ilyen típusú feladatot készítettem, ahol is adott volt három állítás és három válaszlehetőség, a kitöltőknek ki kellett választani azt a választ, amelyikre ráillik az a három állítás.

Az első ilyen feladatnál a Beregvári Schönborn-kastélyról soroltam fel tényeket, és kiemelkedően sokan (97) válaszoltak jól rá, illetve a Nagyszőlősi Perényi-kastélyra is érkezett megjelölés, méghozzá 10 fő személyében.

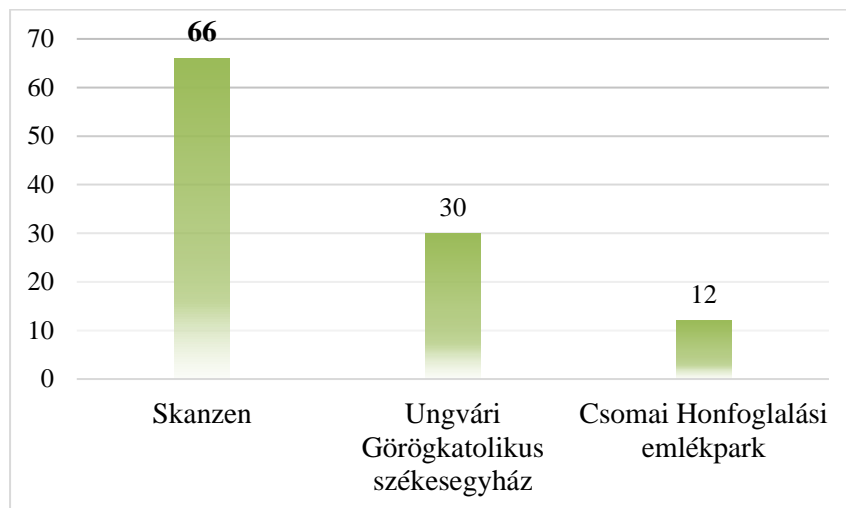
Soron lévő egy kicsit nehezebbnek bizonyult, egy helyi szobrász alkotásáról soroltam fel állításokat, mégpedig a Vereckei-hágóról. Többségében helyes válaszok érkeztek be 80 egyén személyében, ám összesen 28 válasz volt helytelen e kérdésben.

15. ábra. Opcionális választás – 2

Forrás: Saját szerkesztés

Harmadik, s egyben utolsó e formájú kérdésben a szabadtéri múzeumról, a Skanzenről soroltam fel három ismervét, ami Ungváron található. A válaszadók közül 66-an adtak jó választ a kérdésre.

16. ábra. Opcionális választás – 3

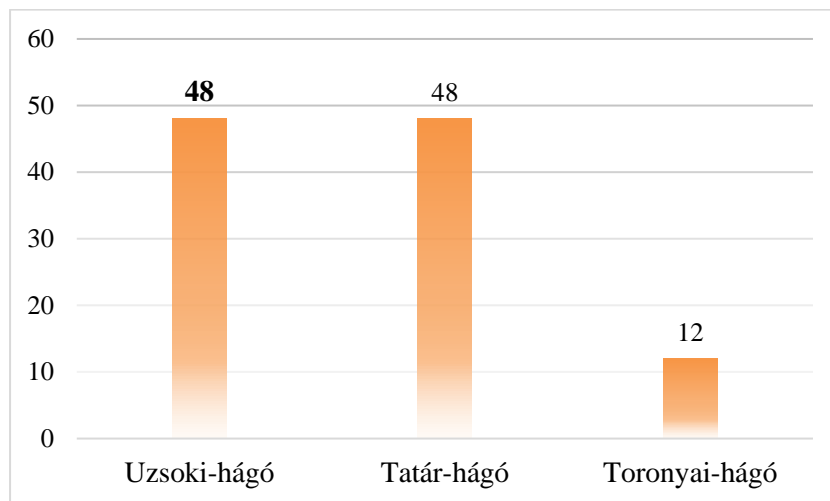
Forrás: Saját szerkesztés

Negyedik típusú feladatban a kitöltőknek a helyszínt kellett felismerni egy fotó segítségével, feltehetőleg ez volt a legkönnyebb feladat, és itt született meg elsőként a 100% válasz, amely helyes volt.

Az első ilyen fotón a Szinevéri-tó lebilincselő látképe volt, melyet a kitöltők 100%-a felismert és jó választ adott rá. Ez volt az egyetlen olyan válasz, ahol teljes mértékben a jó választ jelölte mindenki.

Ezutáni fénykép a Nárciszok völgyéről készült, ahol is egy kitöltő híján, aki a Kuzij Természetvédelmi területet jelölte, majdnem 100%-os eredmény született, ennél fogva 107 személy jelölt jó választ.

Következő, mely a legszétágazóbb eredményt mutatta, egy hágóról készült fényképet csatoltam, ami nem annyira ismert az emberek körében, egy Uzsoki-hágóról készült képet mellékeltem, amit 48-an jelöltek meg, szándékosan nem tettem bele a Vereckei-hágót, mivelhogy az mindenki által ismert. Ez az egyetlen olyan feladat, ahol a jó válasz nincs többségben, ugyanis ugyanennyi válasz érkezett egy általam másik felsorolt hágóra, valamint 12 válasz a harmadik válaszlehetőségre.

17. ábra. Képfelismerés – 3

Forrás: Saját szerkesztés

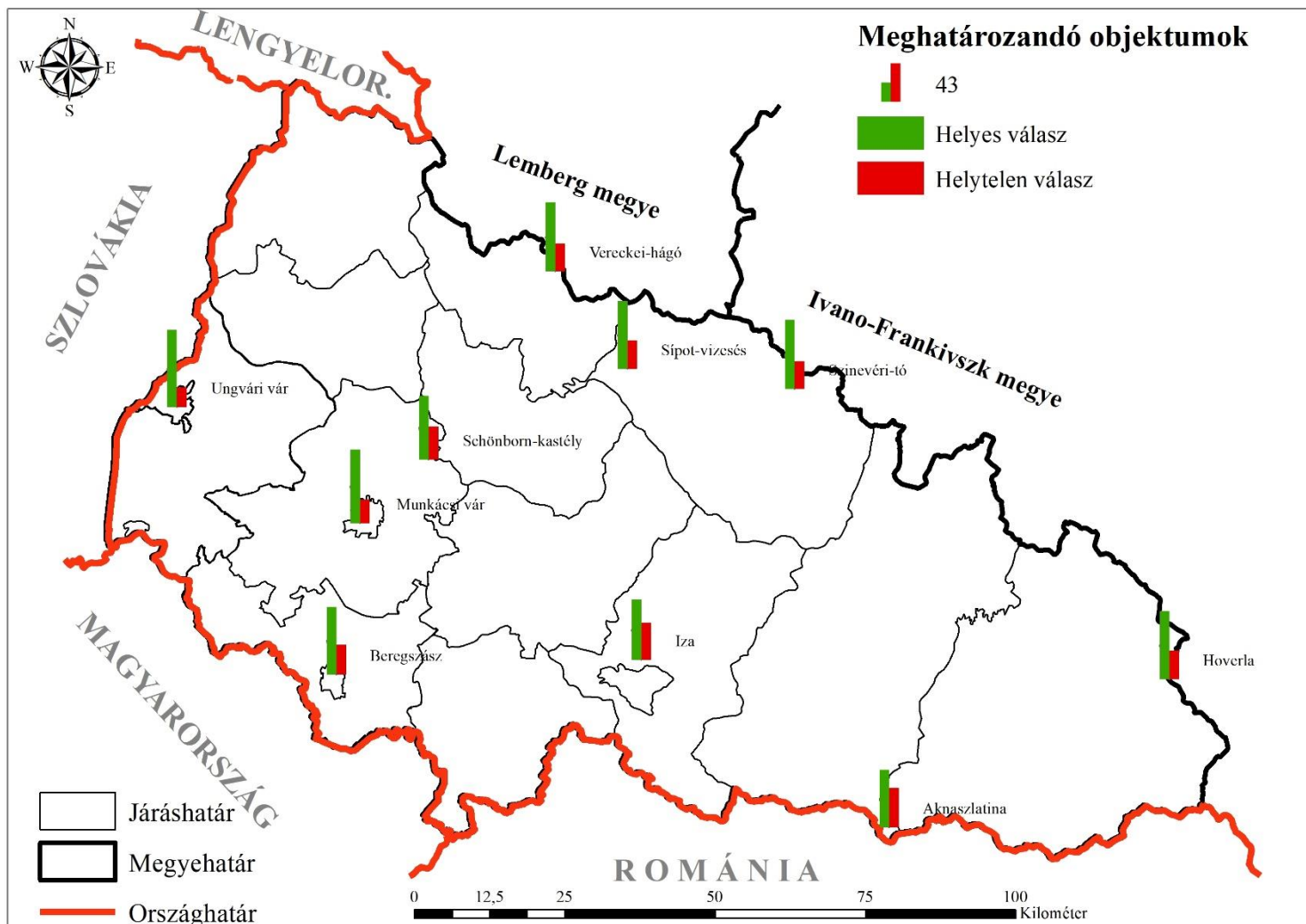
Utolsó képfelismerős feladatban a Szolyvai-émlékparkot illesztettem be, ami a málenkij robot áldozatainak állít emléket, ahol az áldozatok nevei településenként van felsorolva. Kimagaslóan sokan (93) válaszoltak jól, 6 fő az Árpád-vonal maradványait jelölte, ami Felsőgerebennél található meg, továbbá 3-an az Ungvári szabadtéri néprajzi múzeumot gondolták jó válasznak, ámde rosszul.

Utolsó, s egyben legnehezebb, bátran kijelenthetem, hogy kevésbé kedvelt feladat egy térképes munka volt. Az átláthatóság miatt csatolom lentebb a térképet, hogy jól látható legyen, mely helyszínekkel kellett a kitöltőknek feltüntetni.

Pontosan tíz objektumot kellett megjelölni a térképen, viszont olyan segítséggel, hogy megvoltak jelölve előre a térképen a kért objektumot, így a válaszadónak csak ki kellett választania azt, amelyiket ő jónak véli.

1. Ungvári-vár – a 108 személyből 86-an jelöltek jó választ.
2. Hoverla – mindössze 76 fő válaszolt jól erre a kérdésre, segítségként lehet gondolni arra a tényezőre itt, hogy biztosan nem a megye központjában lesz megtalálható a hegycsúcs, hanem a megye periférikus területén.
3. Szinevéri-tó – hasonlóan a korábbihoz, 77 kitöltő jelölte be a jó területen a szóban forgó tavat.
4. Munkácsi-vár – a második általam kérdezett várat 82-en tüntették fel a térképen helyesen.
5. Iza – egy helyi település, mely fonott kosarairól, termikéiről híres, 67 egyén tudta jól megjelölni a térképen, tehát eddig a legrosszabb aránnyal feltüntetett helyiség.
6. Vereckei-hágó – személy szerint úgy véltem, hogy sokkal többen tüntetik fel jól a kért emlékművet, mivelhogy megnevezését tekintve a megye határán kell elhelyezkednie, viszont mindössze csak 77 fő válaszolt e kérdésre helyesen.
7. Beregszász – a többségében magyarok által lakott várost csupán 75 személynek sikerült jól megjelölni a térképen.
8. Aknaszlatina – a sós tavakkal rendelkező területet mindössze 64-en tudták a térképen megtalálni, ez mutatta összességében a legrosszabb eredményt. Segítség e feladatnál, hogy a kért terület a romániai határhoz közel található meg, ebből adódóan könnyen meglehetett volna találni a már előre megszámozott térképen.
9. Schönborn-kastély – a munkácsi várhoz igazán közel elhelyezkedő kastélyt csak 71 válaszadó tüntette fel jól.
10. Sipot-vízesés – meglepően sokan, 76-an válaszoltak jól e kérdésre, hogy hol is helyezkedik el a vízesés a megye területén.

Úgy gondolom, hogy nemcsak a „kevésbé” kedvenc, hanem a legnehezebb feladat is volt egyben ez az utolsó. Elmondhatom, hogy ebben a feladattípusban volt a legtöbb kitöltő által vétett hiba. Úgy vélem, hogy ha a válaszadók tovább gondolkodnak egy-egy kért objektum elhelyezkedését tekintve, sokkal jobb eredményeket is kaphattam volna. Mivelhogy számtalan olyan terület, helyiség, avagy objektum volt, amit a nevéből adódóan meg lehetett volna tippelni, főleg előre megszámozott térképen. Néhol jó értelemben meglepődve, néhol pedig szomorúan konstatáltam az előttem lévő eredményeket. Viszont összességében személy szerint ennek az eredménynek is örülök, mert többségében laikus, más-más szakterületű személyek töltötték ki, akik nem valószínű, hogy korábban dolgoztak volna térképpel.

18. ábra. Térképes feladat eredményei

Forrás: Saját szerkesztés

5. FEJEZET. A BÁTYÚI KISTÉRSÉG LAKOSAINAK VÁLASZAI ALAPJÁN ÖSSZEÁLLÍTOTT ÚTVONALTERV

Programterv:

Bátyú – Nevicke – Perecseny – Rónafüred

Rónafüred – Sóhádi „Kék lagúna” – Drugetháza – Bátýú

A korábbi kutatási részben kapott eredmények alapján készítettem egy túra tervet, amely alkalmas lehet a bátyúi kistérség lakosainak számára. Olyan megnevezett objektumok köré építettem az útvonalat, melyeket kevésbé látogatottnak bizonyultak, illetve kiegészítettem azt több, a célterület által adta lehetőséggel/objektummal. A távolságokra való tekintettel próbáltam elkerülni a túlszűfoltságot programok és látványosságok terén is. A nagy távok miatt sajnos le kellett mondanom a Pokolbérc meglátogatásáról, mely kevésbé ismert helyszín volt a válaszadók körében, mivel a távolság és sűrű program miatt élvezhetetlen programterv született volna meg, nem is beszélve az adott csúcstól adta természeti nehézségekről.

A program hosszát figyelembe véve, a túra a nyári időszakra esedékes, mivelhogy akkor a nap is hosszabb, és több látványosságot tudunk beleiktatni a napba. A programterv két napot foglal magában, szállással együttvéve. Mivel Bátýú a kistérség központja, így ebből adódóan onnan lenne az indulás.

Első nap

08:00 – indulás (Bátýú)

Megteszünk: 60 km (1 óra 10 perc)

09:15 – megérkezünk Nevicckére

09:20-11:30 – gyalogtúra a várhoz és annak történelmével való megismerkedés

A nevicckei-vár az Ung völgyét védte. Ungvártól 12 km-re található, 1274-ben szerepel történelmi okmányokban először a vár. Bevehetetlen erődítmény volt, három oldalról mély árok védte. A nevicckei várral kapcsolatos első írásos emlékek a 14. századból valók. IV. László király 1279-ben az Aba-családnak adományozta Ung vármegyét. Számos forrás Aba Amadét jelöli ki, mint a vár építőjét, mivelhogy ő bővítette jelentősen az erődítményt. Amikor Aba Amadé fiai az új uralkodó, Károly Róbert ellen fordultak, a király megfosztotta őket birtokaiktól, s a nevicckei várat a Drugetheknek adományozta, akik tovább erősítették a várat. Amikor a XVI. században a Drugeth-család két pártra szakad, a vár gyakran cserélt gazdát. 1644-ben I. Rákóczi György fejedelem elfoglalta a várat, s attól félvén, hogy a császári seregek

az ellene folytatott háborúban felhasználhatják, leromboltatta a várat (https://karpatalja.blog.hu/2017/12/04/a_nevickei_var).

11:40 – indulás (Nevicke)

Megteszünk: 12 km (20 perc)

13:10 – megérkezünk Perecenyre

13:15-14:20 – ebéd a helyi Perechyn étteremben

14:25-15:30 – Perecsenyi levendulamező megtekintése, fényképek készítése

Az ide látogatókat több, mint 46 ezer levendulabokor várja. Több módon is felhasználják a levendulát, mint lekvárt, szappant, szirupot vagy illóolajat készítenek belőle. A turisták körében népszerű lett a hely. Ukrajna számos megyéjéből érkeznek látogatók a levendulahegyre (<https://karpatalja.ma/karpatalja/szines/levendulaviragzas-perecsenyben/>).

15:40 – indulás (Perecseny)

Megteszünk: 27 km (45 perc)

16:30 – megérkezünk Rónafüredre

16:40-18:50 – séta a rónafüredi Davir-vízeséshez (Szolovej-vízesés)

A gyógyvízéről nevezetes Rónafüredi ásványvízforrásnál már az 1600-as években is végeztek vízgyógyászati kezeléseket. Ott, ahol egy nagyobb szikla csaknem teljesen elzárja a Turica folyó útját, 3-4 méterről zuhog alá a Szolovej-vízesés. Egy kis tóba ömlik, melynek kristálytisza vizében akár fürödni is lehet. A szovjet időkben partizán néven volt ismert (<https://www.tisza-forras.hu/vizesesek-karpataljan/>)

18:10 – szállás elfoglalása - "U Popa" Sadyba V Lumshorakh

18:30 – vacsora a helyszínen (saját költség)

Esti program: szauna, gőzfürdő, lábfürdő igénybevétele igény szerint
piknik terület, terasz, társasjátékok

Második nap

08:00 – reggeli a szálláson (az ár tartalmazza)

09:00 – indulás (Rónafüred)

Megteszünk: 28 km (40 perc)

09:45 – megérkezünk Sóhátra

9:50-12:30 – gyalogtúra a Sóhátai „Kék lagúnához”

A Nagyberezna közelében található kevésbé ismert természeti képződmény a különleges színe miatt kapta a kék lagúna elnevezést a turistáktól. Nehezen megközelíthető helyiség, amelynek

mélysége megközelíti akár a 3 métert is (<https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-ma/karpatalja-ma-kek-laguna-a-nagybereznai-jarasban/>)

12:45-13:45 – a vendégházból hozott, csomagolt étel fogyasztása

Plusz technikai szünet

14:00-15:20 – Sóhádi görögkatolikus templom megtekintése

Sóhádi lagúna közelében helyezkedik el a Szent Miklós tiszteletére emelt fatemplom, melynek építése az 1700-as évekre tehető. Az építmény a bazilikális barokk fatemplomok csoportjába sorolható. Arányai és harmonikus tömegképzése, finoman megmunkált részletei a legszebb fatemplomok közé sorolandó. Ez a barokk stílus a kárpátaljai faépítészetben a XVIII. században jelent meg a magyarországi kőépítészet hatására. (<https://hodinkaintezet.uz.ua/szakmai-kirandulas/>, <https://epiteszforum.hu/rejtett-ertekek-karpataljan>).

15:30 – indulás (Sóhát)

Megteszünk: 22 km (30 perc)

16:10 – megérkezünk Drugetházára

16:15-17:30 - drugetházai Lemkó udvarház néprajzi múzeum megtekintése

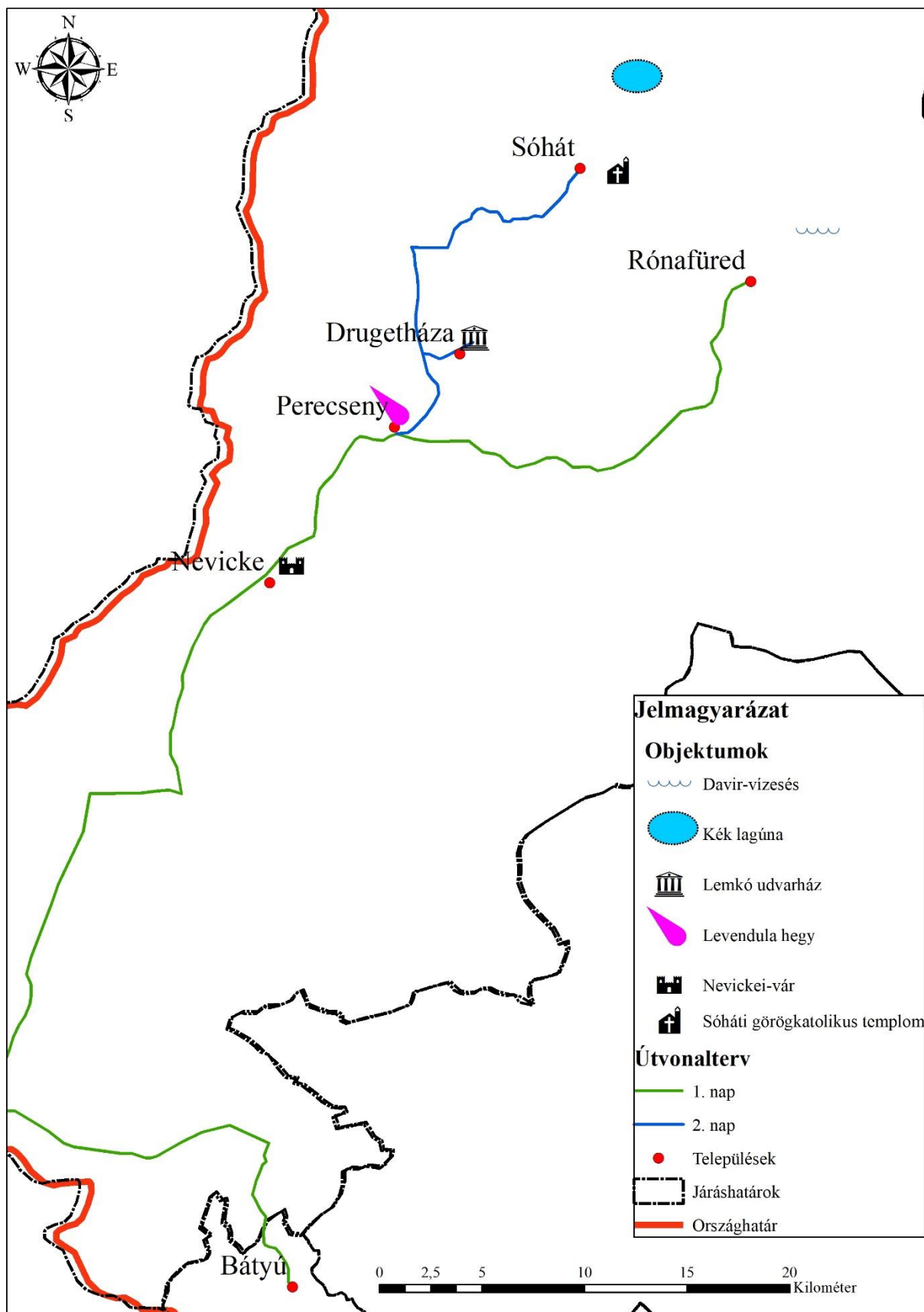
17:40 – indulás haza (Drugetháza)

Megteszünk: 80 km (1 óra 30perc)

19:00 – megérkezünk Bátyúba

Amit hozni ajánlott magukkal:

- megfelelő ruházat és lábbeli, ami alkalmas és kényelmes hosszabb távokra is
- váltóruha
- esőkabát, az időjárási viszonyok miatt
- egyéni gyógyszerek
- sapka, a napszúrás elkerülésének érdekében

19. ábra. A batyúi kistérség lakosaira szabott kárpátaljai turisztikai túra

Forrás: Saját szerkesztés

KÖVETKEZTETÉSEK

A Beregszászi járás bátyúi kistérség lakosságának keresletelemzéséről, a kárpátaljai idegenforgalmi vonzerókkal kapcsolatosan összegzésként elmondható, hogy a térség lakosai rendelkeznek ismeretekkel Kárpátalja idegenforgalmi vonzeróival kapcsolatban és megyénk körünkben viszonylag gyakori kikapcsolódási célpont. Igaz, a kutatás sajnálatos módon, nem tekinthető reprezentatívnak, viszont akiket lefed e kutatás, azok körében kijelenthető, hogy rendelkeznek alaptudással vidékünk idegenforgalmát tekintve.

Az a konklúzió vonható le, hogy az térségben élő lakosok valójában érdeklődőek a különböző turisztikai vonzerók, épületek, területek iránt, és hogy széles ismeretekkel rendelkeznek ilyen téren. Kijelenthető, hogy jelentős részük gyakran tölti szabadidejét vidékünk területén, kifejezetten turisztikai céllal.

Véleményem szerint a fő probléma az emberek ismeretét tekintve a megfelelő információforrás, ahol utána tudnának nézni különböző, számukra érdekes történeteknek, állításoknak, legendáknak, turisztikai információknak. Úgy vélem, hogy szükség lenne egyes területek popularizálására (Ung-völgye, Felső Tisza-vidék), hogy ennek következtében is tudják növelni az érdeklődést az itt élő lakosok körében vidékünk adta lehetőségek, látványosságok tekintetében. Ha mindez adott lenne, természetesen sokkal többen tudnának helyesen válaszolni az ilyen jellegű kérdésekre, bővülne tudásuk vidékünk turizmusát illetően.

Úgy vélem, hogy e téma kutatása igencsak fontos, mivel ebből adódóan, ezeket az adatokat felhasználva számtalan szervezet, avagy utazási iroda tudná kellőképpen elkészíteni a különböző programterveit, olyan helyszínekre, melyek akár újdonságként is szolgálhatnak az azon résztvevő személyeknek.

ÖSSZEFOGLALÁS

Szakedolgozatom témaköre igencsak időszerű és hasznos témával foglalkozik. Kutatásom egy újonnan megalakult, magyar többségű kistérség lakosságának ismeretét méri fel Kárpátalja vonzerőivel, idegenforgalmával kapcsolatban. A szakedolgozat elkészítésének feltérképezését a kistérséghez tartozó települések vizsgálatával, bemutatásával kezdtem. Célomnak azt tűztem ki, hogy bemutassam a decentralizáció következtében létrejött bátyúi kistérség településeinek történetét, valamint a decentralizációs folyamatot.

Következő fejezetben olvasható Kárpátalja sajátosságáról, mivel számtalan természeti, kulturális és társadalmi erőforrással rendelkezik, úgy véltem ezeket egy fejezetben jó összefoglalni. Kitértem e fejezet alpontjában a nehezen megközelíthető, megfogható keresleti mutatóra is, amely a megyére vonatkozik. Összegeztem a Kárpátaljára érkező turisták számát, azokból az adatokból, melyek rendelkezésemre álltak. Megemlítettem a növekedést mutató turistaforgalmat, illetve a turistákat kiszolgáló, turisztikai létesítményeket is. Ezenfelül, természetesen Kárpátalja idegenforgalmi vonzerőire is nagy hangsúlyt fektettem, mivelhogy mégiscsak ezek a vonzerők mozgatják meg az utazni vágyó turistákat.

Soron következő, már a kutatás szempontrendszerével foglalkozó részben ismertettem a kutatás fő célját, módszertanát, valamint a kérdőív felépítését. Több részre osztottam, hogy átláthatóbb legyen, mint a kitöltőnek, mint az olvasónak az elemzést követően.

Utolsó előtti fejezetben térek rá a munkám lényegére. Itt olvashatóak ugyanis a kutatásból született eredmények. Elsősorban a keresleti tendenciákkal kapcsolatos adatok olvashatóak, melyet táblázatban összegeztem szakedolgozatomban. Ezt követi az idegenforgalmi vonzerők ismeretével kapcsolatos adatok feldolgozása.

Az ötödik, egyben utolsó fejezetben egy általam készített, két napos programterv szerepel, melyet a bátyúi kistérség lakosainak készítettem a kérdőív elemzését követően.

Végezetül pedig, szeretném megjegyezni, hogy ha lehetőségem adódna rá, szívesen foglalkoznék az adott téma kutatásával megyei szinten is.

РЕЗЮМЕ

Під час написання бакалаврської роботи я проводила дослідження серед населення Батівської селищної територіальної громади відносно їхнього рівня обізнаності в туристичних об'єктах Закарпатської області. Нажаль із-за початка російсько-українського збройного конфлікту я не змогла виконати дослідження на основі репрезентативної вибірки, але і так ми отримали відповіді від 108 респондентів.

На основі результатів дослідження можемо дійти висновку, що мешканці територіальної громади мають належний рівень інформації відносно туристичних об'єктів нашого краю, а також відносно часто проводять подорожі туристичного характеру на території області.

Звісно існують такі куточки Закарпаття, які являються не такими популярними серед широких верст населення, тому про них і замало інформації. Такі показники чітко висвітлились і в отриманих результатах. Такі частини області як долина річки Уж або верхній відрізок р. Тиса являються менш обізнаними мешканцями Батівської ОТГ.

Виходячи з того, що під час пандемії коронавірусу внутрішній туризм став палочкою-виручалочкою для подорожуючих, дослідження такого роду являються дуже актуальними. Світовий туризм знає багато таких випадків, коли люди які проживають в популярних туристичних дестинаціях не знають його цінності, пізнання яких являється мотивацією для інших.

На останок хочу зазначити, при можливості я із задоволенням проводила б дослідження такого роду і на обласному рівні.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Babak, 2019: Бабак А. Добровільне об'єднання громад триватиме до лютого 2020 року. www.decentralization.gov.ua. 01.12.2019.
2. Botlik J. – Dupka Gy., 1993: Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest.
3. Berghauer S., 2012 - A turizmus, mint kitörési pont Kárpátalján (?). (Értékek, remények, lehetőségek Ukrajna legnyugatibb megyéjében), Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földtudományok Doktori Iskola, Pécs.
4. Berghauer S. – Ésik Zs. – Gönczy S. 2015: A beregszászi járás természeti erőforrásai és geoturisztikai lehetőségei. In: Bartha, D. – Nagy, S.-Zsigmond, Sz. (szerk.): XVII. Székelyföldi Geológus Találkozó. Székelykeresztúr, pp. 25–27
5. Berghauer S. – Fodor Gy. 2014: Touristic Heritage in Little-Europe. Preliminary Research of Heritage Tourism in Transcarpathia. By support of the Hungary– 169 Slovakia–Romania–Ukraine ENPI Cross-border Cooperation Programme 2007- 2013, within the confines of the project with identification number HUSKROUA/1101/067 “Touristic heritage in Little-Europe”. 52 p.
6. Berghauer S. – Fodor Gy., 2018: Az örökségturizmus helye és jelentősége Kárpátalja idegenforgalmában. In: Espán M. – Molnár E. (szerk.) Kárpátalja – Kollégium. Antalógia kiadó. Lakitelek. pp. 291-298. DOI: 10.15170/TVT.2020.05.03.04
7. Berghauer S., 2020: Turizmusszervezési sajátosságok a célterületeken, turisztikai szervezetek. desztinációmarketing, alkalmazott turizmusfejlesztési és teljesítménymérési módszerek. Kárpátaljai célterületi jellemzők (4. fejezet). In Kóródi M. (szerk.): Turizmus a Kárpát-medencében. Debreceni Egyetem, Campus Kiadó, 2020, 76 pp.
8. Bótrágyi könyvtár adattára, 2021
9. Csernicskó I. – Hires-László K. – Karmacs Z. – Márku A. – Máté R. – Tóth-Orosz E., 2021 (szerk.): A magyarok és a magyar nyelv Kárpátalján. Termini Egyesület, Törökbálint.
10. Deschmann A., 1999: Kárpátalja műemlékei. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület, Budapest
11. Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főhivatal, 2020: Головне управління статистики у Закарпатській області. Державна служба статистики України. Паспорт Закарпатської області. Ужгород, 2020. http://www.uz.ukrstat.gov.ua/catalog/2020/bulet_25.pdf

12. Kárpátalja várostervezési és építészeti igazgatósága, 2019: Управління містобудування та архітектури. ДОВІДКА Щодо стану об'єднання територіальних громад у Закарпатській області та роботи міжвідомчої робочої групи щодо адміністративно-територіального устрою базового та районного рівнів Закарпатської області щодо Перспективного плану формування об'єднаних територіальних громад Закарпатської області.
13. Kovács S. , 1999: Kárpátaljai Útravaló, Püspöki Kiadó, Budapest
14. KMKSZ 2020 – A KMKSZ nyilatkozata Kárpátalja adminisztratív felosztásának megváltoztatásával kapcsolatban. 2020. június 9. <https://kmksz.com.ua/2020/06/09/a-kmksz-nyilatkozata-karpatalja-adminisztrativfelosztasanakmegvaltoztatásávalkapcsolatban/>
15. Lehoczky T., 1881-1882: Beregvármegye monographiája. Nyomtatott Pollacsek, Miksa Könyvnyomda, Ungvár
16. Michalkó G. 2004: A turizmuselmélet alapjai. Turizmus Akadémia I., Székesfehérvár
17. Molnár D. I., 2021: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása az újonnan kialakított közigazgatási rendszer tükrében. In: Molnár D. E. – Molnár F. (szerk.): A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontjának tanulmánykötete. II. RF KMF – „RIK-U” Kft.. Beregszász-Ungvár. pp. 239-254.
18. Pók J., 1994: Bereg vármegye katonai leírása (szerk) Dr. Nagy Ferenc, Nyíregyháza, A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványai, Közlemények 8.
19. Ukrajna Miniszteri Kabinete, 1998: КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ: Про віднесення міста Хуст Хустського району Закарпатської області до категорії міст обласного значення. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 23, ст.134.
20. Sass E., 2019: A kárpátaljai Beregvidék falusi turizmusának helyzete és fejlődési lehetőségei. PhD-értekezés, Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
21. Szuprunenko Oleg (szerk.), 2013: A Beregszászi járás építészeti, történelmi és természeti értékei
22. Zágonyi Á., Károly, 2005: A.N.T. Beregi Egyházmegye emlékkönyve. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei levéltár kiadványai II. Közlemények, Nyíregyháza

INTERNETES FORRÁSOK

1. <https://hodinkaintezet.uz.ua/decentralizacio-karpataljan/>

2. <https://karpathir.com/2020/06/06/veglegesitettek-karpatalja-kozigazgatasi-felosztasanak-tervet/>
3. www.uz.ukrstat.gov.ua
4. https://karpatalja.blog.hu/2017/12/04/a_nevickei_var
5. <https://karpatalja.ma/karpatalja/szines/levendulaviragzas-perecsenyben/>
6. <https://www.tisza-forras.hu/vizesesek-karpataljan/>
7. <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-ma/karpatalja-ma-kek-laguna-a-nagyberezna-jarasban/>
8. <https://hodinkaintezet.uz.ua/szakmai-kirandulas/>
9. <https://epiteszforum.hu/rejtett-ertekek-karpataljan>

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ábra. A bátyúi Kistérség elhelyezkedése
 2. ábra. A bátyúi kistérség településeinek elhelyezkedése
 3. ábra. A turisták számának változása Kárpátalján (2000-2020)
 4. ábra. Turistaforgalom Kárpátalján 2003-2018 között (ezer fő)
 5. ábra. Kárpátalja turisztikai létesítményeinek száma és az általuk nyújtott szolgáltatások összértéke (2004–2018)
 6. ábra. Településvizsgálat
 7. ábra. Átlagos pénzköltés egy kárpátaljai utazás során
 8. ábra. A pénzösszeg lebontása tételekre
 9. ábra. Kárpátaljai turisztikai attrakciók értékelése (3-6)
 10. ábra. Kárpátaljai turisztikai attrakciók értékelése (7-10)
 11. ábra. Kárpátaljai utazások elégedettségi vizsgálata
 12. ábra. Aminek köze volt a kárpátaljai zsidósághoz
 13. ábra. Melyik település közelében található a Sipot-vízesés
 14. ábra. UNESCO-s templomok Kárpátalján
 15. ábra. Opcionális választás – 2
 16. ábra. Opcionális választás – 3
 17. ábra. Képfelismerés – 3
 18. ábra. Térképes feladat
 19. ábra. A bátyúi kistérség lakosaira szabott kárpátaljai turisztikai túra
-
1. táblázat. A mintavételezés általános adatai
 2. táblázat. A kárpátaljai idegenforgalmi célú utazások adatai

NYILATKOZAT

Alulírott Lévai Evelin Erzsébet, turizmus szakos hallgató kijelentem, hogy szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földtudományi és Turizmus Tanszékén készítettem turizmus diploma megszerzése céljából.

Kijelentem, hogy szakdolgozatomat más szakon korábban nem védtem meg, saját munkám eredménye és csak hivatkozott forrásokat használtam fel.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtárában a kölcsönözhető könyvek között helyezik el.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, dr. Berghauer Sándor tanár úrnak, aki segítségemre volt szakdolgozatom megírása alatt. Továbbá, szintén szeretnék köszönetet mondani Tóth Attilának, akihez egyaránt fordulhattam bármilyen problémával. Hálás vagyok értékes és állandó tanácsaiért. Köszönöm építő jellegű kritikáit, amelyek hasznosnak bizonyultak a szakdolgozat megírásakor.

Köszönöm, hogy a tanulmányaim során segítségemre voltak és nagymértékben hozzájárultak a szakmai fejlődésemhez.

MELLÉKLET

Lévai Evelin vagyok, A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola végzős turizmus szakos hallgatója. Szakdolgozatom témája „Kárpátalja idegenforgalmi vonzerőinek keresletelemzése a bátyúi kistérség (Beregszászi járás) lakosainak körében”, amely megírása érdekében készítettem az adott kérdőívet. A kitöltés nagy segítség lenne a munka sikeres elvégzését tekintve. Előre köszönöm a rá szánt időt!

Általános adatok

Település:

Neme

1. nő 2. férfi

Kora

1. 18-29 év 2. 30-39 év 3. 40-49 év 4. 50-59 év 5. 60 év felett

Foglalkozása

Dolgozó (aktív)

1. vállalkozó
2. szellemi alkalmazott
3. fizikai alkalmazott
4. vezető alkalmazott
5. családi gazdaságban dolgozó
6. alkalmi munkás
7. egyéb:

Nem aktív

8. nyugdíjas
9. háziasszony, háztartásbeli
10. gyeden (szülési szabadságon)
11. tanuló, diák
12. jelenleg állás nélkül (munkanélküli)
13. sorkatona
14. egyéb:

Iskolai végzettsége

1. általános iskola	5. szakközépiskola
2. szakmunkásképző	6. technikum, koledzs
3. középiskola	7. főiskola, egyetem
4. gimnázium, líceum	

Családi állapota

1. nős/férjhezett	4. elvált
2. nőtlen/hajadon	5. özvegy
3. nős/férjhezett külön élő	6. élettársi kapcsolatban él

A kárpátaljai idegenforgalmi célú utazások általános adatai

Mikor utazott utoljára Kárpátalja területén turisztikai céllal?

- a. Múlt héten
- b. Egy hónapon belül
- c. Az elmúlt félévben
- d. Több mint egy éve
- e. Szeretnék utazni, de nincs rá lehetőségem
- f. Egyéb...

Átlagosan mennyi időt tölt el kárpátaljai turisztikai utazása során?

- a. Kevesebb, mint 1 nap
- b. 1-2 éjszakát
- c. 3 éjszakát
- d. 3-6 napot

e. Több mint 6 nap

Az év mely időszakában szokott leggyakrabban utazni?

- a. Évszaktól független
- b. Tél
- c. Tavasz
- d. Nyár
- e. Ősz

Utazásának célja

- a. Építészeti látnivalók megtekintése
- b. Természeti látnivalók felfedezése
- c. Túrázás
- d. Kutatómunka/Konferencia
- e. Gyógyüdülés
- f. Egyéb....

Mivel és kivel utazott?

Mivel	Kivel
a. Vonattal	a. Egyedül
b. Gyalog	b. Párjával
c. Busszal	c. Kollégákkal
d. Autóval	d. Barátokkal
e. Kerékpárral	e. Családdal
f. Egyéb	f. Egyéb

Foglalt-e szállást, ha igen akkor hol?

- A. Foglaltam szállást
- B) Nem foglaltam szállást
- a. Rokonnál/ismerősnél
- b. Szállodában
- c. Turistaszállón
- d. Vadkemping
- e. Hivatalos kemping
- f. Egyéb.....

Hol étkezett a kárpátaljai utazása során?

- a. Rokonnál/barátnál/ismerősnél
- b. Étteremben
- c. Szálláshelyen
- d. Büfében
- e. Hozott ételt ettem
- f. Egyéb.....

Átlagosan mennyi pénzt költ el kárpátaljai idegenforgalmi utazása során?
....hrivnya

Az adott pénzüsszezből mennyit költ az alábbi tételekre (%-ban)?

Útiköltség	Attrakciók/szórakozás	
Szállás	Bevásárlás	
Étkezés	Egyéb...	

Értékelje az adott kárpátaljai turisztikai attrakciókat a következő skála alapján

Attrakció neve	1-nem hallottam róla	2-hallottam róla, de nem jártam ott	3-egyszer már jártam ott	4-többször jártam ott
Munkácsi-vár				

Ungvári-vár				
Schönborn-kastély				
Skanzen (Ungvár)				
Tatár-hágó				
Hoverla				
Pokolbérc				
Szinevéri-tó				
Nevickei-vár				
Sóhádi „Kék lagúna”				

Mennyire elégedett a kárpátaljai utazásával, ha 1- abszolút elégtelen és 5-teljes mértékben elégedett vagyok?

1 – 2 – 3 – 4 – 5

I. *Karikázza be a helyes választ!*

1. Melyik nemesi család birtokolta a Munkácsi várat?

- Schönborn-család
- Dobó-család
- Rákóczi-család
- A felsoroltak közül egyik sem

2. Melyik település a „paprikafonás fellegvéra”?

- Tizsalamon
- Nagydobrony
- Kisdobrony
- Salánk

3. Milyen erőforrásra épül Aknaszlatina?

- termálvíz
- ásványvíz
- gyógynövény
- só

4. Válassza ki azt a helyet, melynek köze volt a kárpátaljai zsidósághoz.

- Ungvári Görögkatolikus Székesegyház
- Munkácsi „Fehérház”
- Ungvári Filharmónia
- Csetfalvai református templom

5. Melyik járásban található a Nárciszok Völgye?

- Huszt
- Beregszászi
- Volóci
- Rahói

6. Melyik település közelében található a Sipot-vízesés?

- Druhetháza
- Fülöpfalva
- Beregvár
- Bercsényifalva

7. **Melyik hegy az Ukrán Kárpátok és egyben Ukrajna legmagasabb pontja?**
- a. Petrosz
 - b. Pikujsz
 - c. Hoverla
 - d. Kraszija
8. **Kárpátalján mely templom(ok) tartoznak UNESCO Világörökségéhez?**
- a. Egy sem rendelkezik
 - b. Técsői és a huszti
 - c. Csak a huszti
 - d. Uzsoki és körösmezői

II. Az alábbi állítások alapján válassza ki azt az opcionális választ, amire a leírás illik!

- 1. Jelenleg szanatóriumként funkcionál.
 - 2. Az épületet állítólag az asztronómia jegyében tervezték.
 - 3. Számos forrás gazdagítja, legismertebb közülük az Örök Fiatalság forrása.
- a. Beregvári Schönborn-kastély
 - b. Munkácsi vár
 - c. Nagyszőlősi Perényi-kastély
- 1. Matl Péter tervezte.
 - 2. Több szimbólumrendszert rejt magába.
 - 3. A hét magyar törzset is szimbolizálja.
- a. Szolyvai emlékpark
 - b. Vereckei-hágó emlékmű
 - c. Uzsoki-hágó emlékmű
- 1. Területén helyezkedik el a Szent Mihály görögkatolikus fatemplom.
 - 2. Az épületek elhelyezésénél figyelembe vette a népi szokásokat.
 - 3. Az előkészítő munkák közel egy évtizeden át tartottak.
- a. Ungvári Görögkatolikus székesegyház
 - b. Skanzen
 - c. Csomai Honfoglalási emlékpark

IV. Jelölje meg, hogy mi látható az adott képeken!

- a. Neszamovite-tó
- b. Szinevéri-tó
- c. Brebeneskul-tó

- a. Nárciszok völgye
- b. Gyulai-hegy
- c. Kuzij Természetvédelmi terület

- a. Tatár-hágó
- b. Toronyai-hágó
- c. Uzsoki-hágó

- a. Árpád-vonal maradványai Felsőgerebennél
- b. Szolyvai-Emlékpark
- c. Ungvári szabadtéri néprajzi múzeum

V. Tűntesse fel a térképen!

1. Munkácsi vár
2. Ungvári vár
3. Sipot-vízesés
4. Szinevéri-tó
5. Vereckei-hágó
6. Hoverla
7. Beregvári Schönborn-kastély
8. Beregszász
9. Iza
10. Aknaszlatina

